

קובץ
באר התורה

(קסא)

פורים

קובץ באר התורה (קסא) פורים

יו"ל

ע"י מכון "יד יוסף"

לעילוי נשמת רבי יוסף מלכא בן עישה ע"ה

*

נשמח לקבל הערות והוספות ותגובות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

ניתן לשלוח ל:

as0583233587@gmail.com

פקס: 036770810

קובץ באר התורה (קסא) פורים

תוכן הענינים:

- 5.....דיני תענית אסתר
- 8.....אם חל פורים בשבת מתי מתענין
- 8.....האם מותר לאכול הרבה בליל התענית
- 9.....האם יש ענין לתת צדקה בפורים בתפילת המנחה
- 11.....האם אומרים מזמור לתודה בתענית אסתר
- 11.....מאיזה חודש בהריון נקראת אשה מעוברת
- 14.....יולדת ומינקת
- 16.....בדין חולה שאין בו סכנה
- 16.....חתן בשבעת ימי המשתה האם צריך לצום בתענית אסתר
- 20.....אמירת סליחות בתענית אסתר שיש חתן
- 20.....האם מי שלא צם האם יכול לאכול בשר ולענג את עצמו
- 21.....האם מותר להסתפר בתענית אסתר
- 22.....שמיעת שירים ומנגינות בתענית אסתר
- 22.....האם מותר להנשא בליל תענית אסתר
- 24.....איך קראו לבת של המן
- 25.....לא ילבש בתחפושת בפורים
- 29.....האם מברכים על תחפושת חדשה שהחיינו
- 30.....האם מותר להסתכל על מטוס ריסוס שעובד באיסור
- 35.....האם מותר לומר גוט שאבעס במקוה
- 36.....הלכות רעידת אדמה
- 43.....מכתב הוספה לבאר התורה קס מאת הרה"ג נדב מיכאל שריפי שליט"א
- 44.....האם חתן פוטר מתחנון במקום שאין מנין

קובץ באר התורה (קסא) פורים

יוצא לאור

לעילוי נשמת זקנתי הרבנית הצדקנית

מרת עליזה עישה בת לאוני ע"ה

אשת חבר

לזקני מרן הגר"א פורת טהרני שליט"א

נלב"ע כ' שבט תש"פ

לעילוי נשמת האשה הצדקנית אם זקני

מרת עישה אליז בת איזה אביטכול ע"ה

נלב"ע ד' תשרי תשפ"א

ת.נ.צ.ב.ה

קובץ באר התורה (קסא) פורים

דיני תענית אסתר

ביסוד דין תענית אסתר, איתא במדרש תנחומא פרש בראשית, ובשאלתות דרב אחאי כאון (פרשת ויהקל סימן ו) וכן כתב הרמב"ם בפרק ה' מהל' תענית הלכה ה', ועוד ראשונים וכן בטור או"ח סימן תרפו כתב, גרסינן במגילת תענית את יום ארבעה עשר ויום חמשה עשר באדר יומי פוריא אינון דלא למספד בהון, ודלא למגזר בהון תעניתא, ואע"ג דקימ"ל בטלה מגילת תענית, בחנוכה ופורים לא בטלה, וא"כ לפנייהם ולאחרייהם נמי אסור כדאיתא במסכת תענית דבכל מקום שנאמר דלא למספד בהון לפנייהם ולאחרייהם נמי אסור, אפילו הכי נוהגין להתענות בשלשה עשר דלא עדיף לפנייהם ולאחרייהם דחנוכה ופורים משאר יומי דמגילת תענית וכיון ששאר הימים בטלו עיקרן ומותר להתענות בהן אע"ג דחנוכה ופורים לא בטלון עיקרן, לפנייהם ולאחרייהם מיהא מותר, ועוד יש סמך מהא דאיתא בגמרא (מגילה ב.) שלשה עשר זמן קהילה לכל היא פירוש שהכל מתקבצין לעתנית אסתר, ובאין בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכין רחמים ואנו עושין כמו שהם היו עושין בימי מרדכי ואסתר ע"כ דברי הטור.

ואמנם בחידושי הר"ן סוף פרק ב' דתענית דף ז' ע"א מדפי הרי"ף כתב בשם הראב"ד שיש גורסים שאינו דומה לשאר תעניות שזכרון הוא לנס שנעשה בו, ועוד שיש לנו סמך בכתוב שאמר וכאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות, לומר שכשם שקבלו עליהם דברי הצומות וזעקתם כלומר לעשות תענית בכל שנה ושנה, וכתב שם הר"ן שאינו אלא מנהג, עי"ש.

והנה באור זרוע (חלק ב' סימן שסז) שהביא להאי דינא דתענית אסתר בשם ספר המקצועות כתב בזה"ל: וחייבינו הקב"ה לישראל לענויי נפשייהו ביי"ג, דאמר ר' שמואל בר רב יצחק י"ג זמן קהילה לכל הוא, שנאמר נקהלו היהודים למה נקרא יום קהילה יום תענית, יום כניסה שמתכנסין בו ישראל ויושבין בתענית ומבקשים רחמים שנאמר דברי הצומות וזעקתם עכ"ד, וכן בשאלתות שם כתב, מאי קהילה יום תענית דאיכא כינופיא.

וכתב בב"ח או"ח שם, כתב לפרש דברי הטור דנראה מדברי הרא"ש דאינו רק מנהג בעלמא אלא גם דין תענית, וכתב דלפי מה ששמע מדברי האגודה (מגילה סימן א) דמאן דיליף ליה מדכתיב (אסתר ט לא) דברי הצומות וזעקתם אפילו מעוברות והדומים להם חייבים להתענות שהרי דברי קבלה

קובץ באר התורה (קסא) פורים

כדברי תורה ולפי"ז תענית זו חמורה מד' צומות שבזמן הזה אין שמד ואין שלום אפשר להקל בד' צומות משא"כ כאן שכתוב וכאשר קימו על נפשם וכו' דברי הצומות וזעקתם משמע שהוא צום קבוע מדברי קבלה, ושכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק ה' מלה' תענית ומדברי הר"ן ושכן נראה דעת הארחו חיים בהל' פורים הלכה כג בשם הראב"ד שהוא דין תענית, ומ"מ כתב הב"ח דלינא דמדברי שאר הפוסקים נראה דאינו דין תענית מדברי קבלה אלא מנהג בעלמא, ולכן נראה שיש להקל למעוברות ולמניקות וכיוצא בזה.

ובמאירי (מגילה ב.) כתב בשם השאלתות שהוא זכר לנס, וז"ל: ובשאלתות פירשו זמן קהלה שנמתכנסין להתענות ואף באותו זמן עשו כך, מצד שהוצרכו לצאת עליהם למחלמה, וכן במלחמת יהושע עם עמלק גזרו תענית, והוא שאמרו במדרש ושמה והארץ וחור מכאן לעתנית שצריך שלשה, כלומר שבפחות משלשה מתענין אינו אלא תענית יחדי וכו' עכ"ד, וכן מבואר ברא"ש במגילה פרק א' סימן א', וכן מבואר כיוצא בזה בלבוש או"ח סימן תקסח וז"ל: וקבלוהו עליהם לחובה ולתענית ציבור לכל דבר, משום שבו נקהלו בימי מרדכי ואסתר להלחם ולעמוד על נפשן והיו צריכין לבקש רחמים וסליחות ותחנונים, ומסתמא היו מתענים בו ביום, שכן מצינו במדרש (מכילתא בשלח עמלק סוף פרק א) שמשה רבינו ע"ה היה מתענה ביום שנלחם עם עמלק וא"כ ודאי בימי מרדכי ג"כ התענו ביום שהיה להם מלחמה עם צריהם, ומפני שאנו מקיימים ימי הפורים לזכר אותו הנס, ג"כ צריכים אנו לעשות כמותם בענין התענית והסליחות והתחנונים, כי אם את הטוב נקבל והרע לא נקבל בתמיה, עכ"ד,

וכיוצא בזה נראה מדברי הרמב"ן שם שהוא שנהגו להתענות זכר לתענית שהתענו אז, ועיין עוד בשו"ת הר צבי או"ח סימן קכ"ד, ובמאמר מרדכי סימן תרפ"ו סק"ב בדעת הרמב"ם שאינו אלא זכר, וכן כתב בערוך השולן סימן תרפ"ב סוף ס"ב שאינו אלא זכר, וכן כתב בשו"ת משכנות יעקב חאו"ח סימן קלו, ובספר קהלת יקעב חו"מ סימן ב', וכן מבואר בשו"ת מהרי"ל סימן קי שכתב בשם הרמב"ם שתענית אסתר היא זכר בעלמא יעו"ש, וכיון שהוא זכר בעלמא ממילא אינו אלא מנהג ואפשר להקל בו.

ועוד מצינו בכל בו (סימן סב) שהוא תענית של שמחה וז"ל: ומלבד אלו הארבע צומות נהגו ישראל להתענות בי"ג באדר זכר לתענית שגזרה אסתר בימי המן שנאמר (אסתר ט' לא) דברי הצומות וזעקתם, והוא תענית של שמחה, ולזכרון הנס קבלוהו בשמחה באותה שעה עליהם ועל זרעם ותענית

קובץ באר התורה (קסא) פורים

זה נקרא תענית אסתר עכ"ד, והבביא דבריו באליה רבה סימן תרפו, ומקור דבריו הוא מהארחות חיים ומוכח קבלה גמורה, אבל הוא צום של שמחה, וכן מבואר בספר מגן אבות למאירי (ענין כג) שהוא תענית של שמחה יעו"ש, שונפק"מ לגבי גילוח ושמיעת שירים וכו', ועיין בזה לקמן.

ואמנם מדברי החיי אדם (כלל קנה סעיף ג) שכתב, בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם וכו' והיו מתענים באותו יום, ולכן קבלו עליהם כל ישראל לתענית צבור להתענות בי"ג באדר ונקרא תענית אסתר, כדי לזכור שהבורא יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו, כמו שעשה בימים ההם, ומ"מ אינו חבוה כ"כ כארבע תעניות הכתובים עכ"ד,

ובשו"ע סימן תרפ"ו סעיף ב', כתב מתענין בי"ג באדר ואם חל פורים באחד בשבת מקדימין להתענות ביום חמישי, וכתב הרמ"א בגה"ה, ותענית זה אינו חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה, ואפילו רק כואבי עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אח"כ, אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור, עכ"ד, ובחמצית השקל סו"ס תרפו כתב שמש"כ הרמ"א שאם מצטערים הרבה קאי על מועברות ומניקות, וראיתו שהרי כתב במג"א סו"ס תרצ"ב בשם האורחות חיים שקמילים לקרות המגילה ליל י"ד מבעוד יום לקהל על מועברות ומכוח דאיכא גווני שצריכות להתענות שאל"כ לא היו מקילים בקריאת המגילה כיון שפטורות להתענות עכ"ד, ובע"כ דאיכא להקל למועברות רק היכא דאיכא הרבה צער, אבל בחזו"ע פורים עמ' לח כתב שיש להקל למועברות ומניקות גם למנהג אשכנז שמחמירים באש רצומות ויש להקל אפילו שאינם מצטערים הרבה, והיינו משום שתענית זו אינה אלא מנהג ומשו"ה יש להקל בזה. [נואף אינם יכולות להחמיר על עצנם, וכמו שכתב בשו"ת שואל ונשאל ח"ד סימן ח' יעו"ש, וכן כתב בשו"ת שואל ונשאל ח"ה סימן צח צט שמעוברות ומניקות אינן רשאות להחמיר על עצמן להתענות בד' צומות שהם י"ז בתמוז צום גדליה עשרה בטבת ותענית אסתר יעו"ש, וכן הביא לדינא בשו"ת יחווה דעת ח"א סימן לה].

וגם במשנ"ב סק"ב, כתב שאינו אלא זכר וז"ל: מתענין בי"ג באדר, כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם השם להנק מאויביהם, ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין, שכן אמרו רבותינו ז"ל שמשא רבינו עליו השלום

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ביום שנלחם עם עמלק מתענה וא"כ בוודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בי"ג באדר, ונקרא תענית אסתר כדי לזכור שהשם יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל השם בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם עכ"ד. וממילא נראה שיש להקל בזה.

ועוד טעם למה שמתענית תענית אסתר, ראיתי בשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רצב) שכתב שאפשר לומר טעם נוסף על מה שמתענים תענית אסתר ע"פ מש"כ בתשובת מהר"י ברונא סימן צג הטעם לתענית חתן ביום חופתו שכיון דלכא כתובה דלא רמו בה תיגרה וכו' לפיכך מתענה לבטל הפורענות יעו"ש, והכא נמי יש לומר לגבי תענית אסתר כיון שחייב איניש לבסומי בפוריא וכו' וקם רבה ושחטיה לרבי זירא משום מתענים קודם פורים לבטל הפורענות יעו"ש, ועיין עוד במש"כ הטעם בשו"ת משנה הלכות חלק ח' סימן רלג שכיון שעיקר מצות הפורים הוא לבסומי עד דלא ידע ויש חשש שמא אתי לאמשוכי בתרא משו"ה מתענים יעו"ש, [ולפי"ז לכאורה קצת מוכח שיש סמך למה שמשתכרים בליל פורים, ועיין]. ועיין בילקו"י פורים סימן תרפ"ו מה שליקט והביא בזה עוד טעמים, ועיין עוד טעם במגילת אסתר ילקו"י מה שעוד הרחיב בזה יעו"ש. ומה שהביא עוד בזה בספר פרדס יוסף החדש פורים.

אם חל פורים בשבת מתי מתענין

ואם חל פורים בשבת, כתבו בפסוקים שיש להקדים להתענות ביום חמישי, כן כתב בשו"ע סימן תרפ"ו ס"ב, והטעם בזה כתב בטור לפי שרגילין להרבות בו בסליחות ותחנונים ולא יתכן לעשות כן בערב שבת שלא יוכלו להכין צרכי שבת יעו"ש,

האם מותר לאכול הרבה בליל התענית

והנה חזיתי בספר נטעי גבריא פורים עמ' קסה שכתב להביא שיש שכתבו שאין נכון לאכול בלילה שלפני התענית יותר הרגלו, אבל בדורות החלשים מותר כדי שלא תזיק לו התענית, והביא בזה בהערה שם מש"כ בא"ר סימן תקס"ג ס"א וז"ל: מצאתי שלא יאכל בלילה יותר מהרגיל שלו דאז לא יועיל לו התענית שהרי אותו מותרות שאוכל ישמור לו ליום תעניתו עכ"ל, ושכן כתב בכה"ח סימן תקמ"ט סק"א, וכתב שיש לחלק שדברי הא"ר מיירי

קובץ באר התורה (קסא) פורים

בתענית של תשובה שצריך לסגף את עצמו ולכן לא יאכל כליל יותר מהרגלו משא"כ בתענית שמחוייב בה מנלן להחמיר בזה, ומ"מ מה שיש להקל בכל דוכתי שכן כתב בכה"ח, וכתב שם להביא ראיה לזה מהא דאיתא בגמ' בנדרים דף סג ע"ב אמר קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עם ליל הצום שלא תכיון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר ע"כ, ופירש"י שם עד אותו לילה שיצום למחר ואותה הלילה מותר לאכול בשר עכ"ל ומוכח כי גם בני אדם שלא היו רגיליו לאכול בשר בשאר לילות כליל הצום כן אוכל ובע"כ ששרי, ושכן מוכח מהרא"ש, כותב שיש לומר לפי מש"כ הר"ן והמאירי ששם מיירי לגבי צום בערב יו"כ שמותר לאכול בשר, ומ"מ מדברי רש"י מוכח שיש ללמוד להקל בזה והלכה כדברי המיקל, וכתב שם שכן כתב בשו"ת בצל החכמה ח"ב סימן מח יעו"ש, ואמנם יש לומר בכ"ז שהרי אינו אלא תענית של שמחה, וממילא אין מקום להחמיר בזה.

האם יש ענין לתת צדקה בפורים בתפילת המנחה

והנה ראיתי להרב ילקו"י פורים מהדורת תש"פ עמ' רלו שכתב שיש להזיכר שבכל הצומות מנהיגנו לתת צדקה בתפילת המנחה וכמו שכתב בחזו"ע ארבע תעניות עמ' מב שנוהגים לתת צדקה לעניים במנחה של יום תענית וכמו שאמרו חז"ל בברכות דף ו' ע"ב אגרא דתעניתא צדקה וכו' יעו"ש, מה שהביא בזה, ולכאורה היה נראה להעיר בזה דהרי אינו עניין לגבי תענית אסתר דלכאורה יש לומר שאין ענין לתת צדקה, כיון שהתענית הזאת כמ"ש בספר האשכול אינו אלא תענית של שמחה, ועיין.

ומה גם יש לומר לפי מה שנהגו הרבה לתת הזכר למחצית השקל ביום תענית אסתר, וכיון שכן לכאורה הרי כבר מקיימים מצות צדקה, וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן, כן נראה לכאורה לומר, אלא די"ל דאם נימא שיש לתת צדקה דהא סו"ס הרי שם תענית יש כאן, וממילא לא נפקא לן מכל תענית, וכיון שכן נראה דרק אם נותנים את הזכר למחצית השקל לעניים, אבל אם נותנים את המחצית השקל לעמלי תורה וכמו שכתבו בפוסקים, והארכתי בזה בקובץ באר התורה (מס' 97) ממילא אכתי ישנו להאי דינא דאיגרא דתעניתא צדקה, ואולי לא עולה לכאן ולכאן, אבל י"ל שכיון שהוא רק זכר, והבאתי בבאר התורה שם דעת הפוסקים שיכולים לתת הזכר למחצית השקל מכס"מ, ממילא התם לא חשיב דבר שבחובה, וממילא שפיר דמי לצאת יד"ח בהני מעות.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ומה שיש גם מעלה גדולה בתפילות ביום זה, וכמו שכתב בספר ליוקטי תפילות (ח"ב תפילה לז סימן תכז) וז"ל: ועזרנו והשיענו להתענות תענית אסתר קודם פורים בקדושה גדולה, ולומר סליחות בכונה גדולה, ולצעוק ולצעוק אליך מאד מאד, ותפתח את לבב שאזכה להרגיש כאב עונתי באמת בלבי כו' יעו"ש, ועיין עוד במש"כ בספר עבודת ישראל (פרשן זכור בד"ה זכור) על מה דאיתא במסכת מגילה דף' ב' ע"א שביום י"ג באדר הוא זמן קהילה לכל, דהיינו שמתגלה אור הגדול י"ג מכילן דרחמי, כי י"ג פעמים חס"ד עולה בגימטריא תעני"ת אם אותיות והכולל יעו"ש עוד.

ושוב מצאתי להדיא שכתבו בספרים שיש ענין לתת צדקה ביום תענית אסתר, כן ראיתי שהביא בספר עמק פורים עמ' צא לש"ב הגאון רבי אבישי טהרני שליט"א ושם בהערה קטו ציין שכן כתב בספר הנהגות צדיקים בשם רבינו הרש"ש (מנהגים רבי שלום שרעבי אות לו) שביום י"ג באדר יום התענית קודם תפילת המנחה יתן כל אחד ביד הגבאי צדקה מעות זכר למחצית השקל יעו"ש, ושכן כתב בספר חמדת ימים ח"ב סדר פורים פרק ב' בד"ה ובהגיע דף ע"ב, יעו"ש.

והגם י"ל שהרי קימ"ל ואני בצדק אחזה פניך, ובמעלת הצדקה קודם התפילה, וזה בכל תפילה ותפילה, וממילא אפשר דגם ע"ז לא אמרינן זכרון אחד עולה לכאן ולכאן.

ובשו"ת שבט הקהתי ח"א סימן רג הביא בשם ספרי המקובלים קדמונים דגזירת המן לא נדחה מכל וכל אלא שנתקיים בפורעניות שבאו אח"כ ומשו"ה קבעו חז"ל להתענות בכל שנה לבטל ולדחות כזירת המן ויעו"ש שכתב בשם המקובלים שהגזירות בשנת ת"ח היו גזירות המן שנדחו לשנה ההוא וכתבו שיש לזה רמז במגילה כתיב ח' גדולה בחור ות' ותכתוב לרמוז לשנה זו. עכת"ד, וכעיקר דבריו כן נראה כבר בשפת אמת בשיחות לפורים, וכיוצא בזה בשו"ת ויען יוסף או"ח סימן ר"י לגבי תענית אסתר ולענין תענית בכורות בערב פסח יעו"ש, וכן ככבר כתב להדיא בספר מועד לכל חי (סימן לא סעיף צד) בשם ספר חמדת ימים (הלכות פורים פרק ב) שמה שהתקינו להתענות בצום אסתר יען שגזרת המן לא נתבטלה כי אם לפי שעה, וביום פקדו משם והלאה רבו הגזירות והשמדות וההריגות והגרושין במלכות יון, לפיכך קבלו עליהם דברי הצומות וזקעתם לפני ימי הפורים בכל דור ודור, לצום ולבכות לצרה, ונבקשה מאלוקינו על זאת, בכל יקוד

קובץ באר התורה (קסא) פורים

עלינו גזיהר ושמד בהיותינו בארץ שביינו, ואל שדי יאמר לצורתינו די, וכשם שהצלינו מיד המן הרשע כן בחמלתו יפלטנו מיד מבקשי רעתינו וכו' יעו"ש.

ויום תענית אסתר הוא מסוגל לרחמים גדולים, וכמו שכתב בקב הישר והו"ד בפסק'ת וז"ל: כל מי שצריך רחמים על איזה דבר יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר תחילה מזמור כ"ב שבתהילים למנצח על אילת השחר ודרשו חז"ל דאילת השחר זו אסתר ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ויקובל תפילתו ברצון עכ"ל.

האם אומרים מזמור לתודה בתענית אסתר

בשו"ת בנין שלמה (סימן נו) כתב לדון אם יש לומר מזמור לתודה בתענית אסתר שהרי בזמן בית שני בימי מרדכי ואסתר כבר התענו ונמצא ממעט מזמן אכילתן של לחמי תודה אבל כיון שלא מצינו כן בשם פוסק וגם מנהג כל ישראל לומר מזמור לתודה יש ליישב המנהג מכיון שבזמן בית ראשון היו מקריבים בו קרבן תודה שפיר יש לומר מזמור לתודה אע"פ שמימי מרדכי ואסתר בבית שני לא הקריבו יעו"ש, ואמנם בספר נטעי גבריאל פורים עמ' קסט כתב שהרי ברמב"ן במלחמות ה' מגילה דף ו' כתב שבזמן רבותינו לא היו מתענים תענית אסתר, יעו"ש, ואמנם הרי הבאנו לעיל שבשאלות ובמדרש תנחומא מוזכר להאי דינא שיש להתענות תענית אסתר. וששאלתי בזה להגר"ע פריד שליט"א השיב לי שיש לו מזמור לתודה גם בתענית אסתר, עכ"ד, וכן המנהג.

מאיזה חודש בהריון נקראת אשה מעוברת

הנה מצינו במור וקציעה (סימן תקנ) ובמועד לכל חי (סימן ט' אות יד) שמעוברות שפטורה מלצום הוא רק מג' חודשים ומעלה שאז כבר הוכר עובר, יעו"ש, וכן כתב להביא בילקו"י פורים עמ' רמ, וז"ל: מעוברת שאמרו היינו כשהוכר עוברת שהוא משלשה חודשים ומעלה, ומכל מקום אם סובלת מהקאות ומיחושים או חולשה רבה מותר לה לאכול גם בטרת מלאת לה שלשה חודשים להריונה, ובפרט לאחר ארבעים יום ליצירת הולד עכ"ד. וכן כתב הגר"ד יוסף שליט"א בספר תורת המועדים פורים עמ' פג, שפטורה דוקא היכא שהוכר עוברת, אבל אם סובלת ממיחושים והקאות פטורה מן התענית אף קודם שעברו שלשה חודשים מתחלת הריונה, ויעו"ש

קובץ באר התורה (קסא) פורים

בהערה מה שהוכיח בזה דהכא הכוונה מעוברת דוקא מג' חודשים ולמעלה ע"ש.

ואמנם בשו"ת אור לציון (חלק ג' פרק כה אות ז' בהערות) כתב לגבי צומות שאף שהיה נראה מעוברת שהוא מג' חדשים שאז יש לנו לפוטרה אפי' חשה בטוב אבל פחות מג' חדשים לא היה לנו לפוטרה א"כ מצטערת הרבה וכמ"ש במור וקציעה מ"מ נראה שכיון שכיום נשי דידן מתקשות בתחילת הריון בכל מיני תופעות הגורמות להן צעד א"כ בזמנינו סתם מעוברת מצטערת היא ויש להקל להן שלא יתענו כל שבבדיקה רפואית ברורה היא בתחילת הריון וגם מ"ש במור וקציעה שבפחות ממ' יום ליצירת הולד הרי היא ככל הנשים לכל דבר אם לא מצטערות הרבה נראה שכיון שלשיטת הדמב"ן מחללים ומאכילים ביוהכ"פ אף על עובר פחות מבן מ' יום והביאו הד"ן יומא פב ולהדמב"ן נראה שיש איסור גמור להמית אף עובר פחות מארבעים יום ומשום שנקרא נפש וכבר בשבועות הראשונים שיש בעובר דם כבר נקרא נפש על כן אף בפחות מארבעים יום נקראת מעובדת ויש גם לחוש לקיום הולד אף בפחות מארבעים יום וביותר שבימים אלו של תחילת הדיון קשה להן וגם מסוכן הולד יותר מבחדשים הבאים ולכן יש להקל להן שלא להתענות בכל ימי ההריון ודע שהמעוברת צריכה נוזלים ולכן אפשר להקל בתענית ט' באב לשתות תה חזק בלי סוכר שזה משקים שאינם ראויים לשתיה ויש להקל בזה לצורך מעוברת וראה מה שהבאנו בזה בילקו"י הל' יוהכ"פ מהדורת תשע"ב ובשו"ת אול"צ וז"ג פכ"ט מובא אפי' לגבי ט"ב שמעוברות חייבות להתענות שכל מעוברת שאינה חשה בטוב רשאית לשתות מים כדי שלא לגרום נזק להריון ומטעם שכיום הרופאים טוענים שנשים הרות אף כשאין להן בעיות מיוחדות צריכות לשתות מים במשך היום כדי שלא לגרום נזק להריון וצ"ב בזה, ולמעשה נראה שמעובדות תתחלנה את התענית ואם תרגשנה שלא בטוב ישתו מים לפי הצורך וכל מעוברת תחליט בעצמה לפי מצבה והרגשתה אם היא צריכה לשתות עכ"ד האול"צ, והביא דבריו בהערה בילקו"י שם, וכתב שם שיותר נראה לקהל במי מרים שאינם ראויים לשתיה כמו תה חזק בלי סוכר, ואפילו תה צמחים כמו בכונג וכדו' שיש בו ג'כ תועלת לבריאות.

ועיין במשנ"ב סימן תרפ" סר"ז, שמצטערים שפטורים שכתב ברמ"א קאי על כואבי עינים, אבל מעוברת אף שאינה מצטערת אינה מתענה, וכמו שכתב בשועות יעקב, וכתב שם באליה רבה מחמיר בזה, וכן נראה מדברי

קובץ באר התורה (קסא) פורים

השמנ"ב בסק"ה, וכתב בסו"ד שאמנם מדברי הב"ח לא נראה כן. ונראה מדבריו שנקט להקל בזה, וה"ט משום שאינו אלא תענית של שמחה. ועיין עוד בספר נשמת אברהם סימן תרפ"ו שם שכתב שכל מה שיש לדון להחמיר במעוברת שלא מצעטרת שצריכה לצום רק לפי דעת הרמ"א שיש חיוב לאשה לצום בג' צומות אבל לפי השו"ע שאשה פטורה, ממילא גם במעוברת שאינה מצטערת יש לפטור אותה מלצום. ועיין עוד במש"כ בזה בשו"ת התעוררות תשובה ח"ג סימן תעט שיש להקל בזה, יעו"ש, וכן כתב בדעת תורה סימן תרפ"ו, וכן כתב בכף החיים סימן תרפ"ו סקכ"א, ובערוך השולחן סימן תרפ"ו ס"ד, ועיין עוד בשו"ת שלמת חיים סימן ש"צ, ובארחות חיים ספינקא סימן תרפ"ו אות ג', ובשו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סימן קפח, ועיין בדע"ת שהביא מדברי ההגהות מיימיניות פ"א המל' תענית דס"ל דתענית אסתר חמור משאר תעניות ולכן יש להחמיר בזה יעו"ש, אבל למעשה לדינא לא נקטינן הכי, ואף לבני אשכנז נראה שהדין כן, וכמו שהסיק הב"ח שנוהגים להקל בזה שאינו כשאר תעניות, וכמו שנראה מדברי המשנ"ב דדעתו להקל בזה.

ויש לדון בכ"ז לגבי מעוברת שעדיין לא הוכר עוברת, שאם תעבוד הרי תחלש מחמת שהיא בהריון ולא תוכל לצום, ומאידך הרי אין לה יום חופש ביום זה, ונראה דלכאורה יכולה להתחיל לעבוד, ואח"כ אם לא תרגיש טוב תפסיק את הצום, ויש לסמוך בזה על דברי האור לציון להקל בזה.

ועתה ראיתי למורי ורבי הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א בגליון אזמרה לשמך פורים תשפ"ב שכתב, מעוברות ומניקות אינן צמות, וכתב, הגדרת מעוברת היא מעת שיודעת שהיא מעוברת [בכל אופן שיוודע לה] ואף בתוך ארבעים יום ליצירת הולד, הגדרת מינקת היא כל עוד שמניקה בפועל, ואף הנקה חלקית, אבל אם אינה מניקה בפועל כלל אף שהיא תוך כ"ד חודש מהלידה צריכה לצום, ועוד כתב שם צריך לדאוג לאפשרות שיוכל לצום, ומי שאם לא יתאמץ לא יהיה בגדר חולה, עליו לעשות כן כדי שיוכל לצום. עכ"ד, ויש לדון בכ"ז ממש"כ לדון בכמה דוכתי האם מותר לאדם להכניס את עצמו לאונס, והארכתי בזה בגם אני אודך מתשובתי חלק א' סימן ה' יעו"ש, וראה עוד לידידי הגר"מ קוט שליט"א בספרו מים רבים על הלכות שהחינו בסופו מה שהאריך לדון בכל דיני וגדרי הערמה במצוות, ותרונ'.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ומ"מ נפקא לן מדבריו דאשה מעוברת בכל גוונא פטורה מלצום, ויש לעיין איה מקורו, ושוב ראיתי שהביאו שכן כתב לדינא בשו"ת שבט הלוי ח"ז סימן פ' שהעלה לדינא שדין מעוברת היא משעה שהריונה אפילו שעדיין לא עברו ארבעים יום להריונה יעו"ש.

שוב מצאתי שכן כתב גם בשו"ת מקדש ישראל פורים סימן לו, שנשאל באשה בתוך ג' חודשים לימי עיבורה אם צריך להתענות, וכן מה הדין בתוך מ' יום, והשיב שפטור, והביא בזה מש"כ במשנ"ב סימן תק"נ סק"ב מש"כ בשם ספר מור וקציעה להיעב"ץ שמתסברא שמיקרי מעוברת משעה שהוכר הוולד כדקימ"ל לענין וסתות ומ"מ אפשר דאפילו לאחר מ' יום ליצירת הוולד נמי הו"ל בכלל מעוברת לענין זה אם מרגשת צער, אבל בכציר מהכי נראה דהו"ל ככל הנשים לכל דבר אם לא שמצטערת הרבה, ואם מרגשת חולה אין להחמיר בה כלל עכ"ד, והעיר שם בדברי המשנ"ב מה הדמיון לדיני וסתות דשם תלוי בג' חודשים והוכר עוברת, ויעו"ש עוד מה שהביא שבסידור יעב"ץ שער החרסית ל"ז בתמוז כתב שאשה מעוברת פחות ממ' יום אפילו מצטערות הרבה יש להן להתענות וצ"ע ממש"כ במור וקציעה, וכתב שם שבע"כ י"ל שחזר בו ממש"כ בסידורו, עכ"ד, וגם שם לא מבואר למעשה מה הפטור למעוברת שמרגישה טוב שפחות ממ' יום שפטורה, ועיין, וגם יש לעיין מדוע לא הזכיר לדברי השבט הלוי.

ושוב ראיתי בזה קולא עצומה שכתב בספר מגיני חיים להרב חיים סנחס לוריא דמו"ת לודז בהערות לשו"ע בסימן תרפ"ו שכתב בשם גדול אחר שהורה להלכה להקל בנשים נשואות שראוי להיות מעוברות או מניקות עכ"ד, ובזה יש סמך כבר למש"כ באול"צ שנשים שלנו חלשות.

יולדת ומינקת

ולגבי יולדת כתב במשנ"ב סימן תרפ"ו סק"ד ובא"ר שם סק"ב ובא"א תנינא שם ובבאר היטב שם ס"ג שפטורה מלהתענות אפילו אינה מצטערת. וגדר דין יולדת שפטורה, כתב מו"ר הגר"ע פריד שליט"א באזמרה לשמך (שם) שיולדת תוך ל' יום ללידתה אינה צמה, ואת הל' יום מקילים למנות מעת לעת. [ויעו"ש עוד לגבי מפלת, שאם הפילה אחר ארבעים יום מתחילת עיבורה דינה כיולדת שאינה צמה תוך ל' ללידה והפלה].

קובץ באר התורה (קסא) פורים

וכן לגבי מינקת שפטורה וכמו שכתב ברמ"א, נראה לדינא שפטורה אפילו אינה מצטערת. וכן כתב בשו"ת נתיבות אדם ח"א סימן כא שכן הוא מקובל מפוסקי ההוראה שיש להקל למניקה אף שאינה מצטערת.

וכן כתב לדינא בשו"ת יביע אומר (ח"י או"ח סי' ל"ט) וז"ל: מינקת שפטורה מלהתענות בכל שלש צומות, (י"ז תמוז, צום גדליה, ועשרה בטבת), וכל שכן תענית אסתר, כתב הגאון מהרש"ם בספר דעת תורה (סי' תקנ), שנראה שכיון שאמרו חז"ל (נדה ט א) שאיבריה מתפרקים (מחמת הלידה. רש"י), ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבעה חודש. וכ"ה ביו"ד (ס"ס קפט), הילכך יש להקל בצומות אלו גם למינקת שפסקה מלהניק תוך כ"ד חודש. וסיים, וכן מצאתי בכנסת יחזקאל (סי' עא אות ל) בשם הרב כ"ח. עכ"ל. וכן פסק בשו"ת בית אבי ח"ה (סי' פה). ע"ש. וכ"כ בשו"ת ויברך דוד (חאו"ח סי' סג) בד"ה ובנידון, בשם אשל אברהם מבוטשאטש, אבל הרהמ"ח שם כתב לפקפק בזה. ע"ש. והגאון ר' ישראל יעקב פישר, ראב"ד לעדה החרדית בירושלים, בספר אבן ישראל חלק ט (סי' סב אות ח, דף מה ע"א) כתב, שהיה רגיל לפסוק בתענית דחוי להקל על מינקת שפסקה להניק בתוך כ"ד חודש. ואחר שראה דברי המהרש"ם הורה להקל בכל גוונא עכ"ד, הרי לן דיש לפטור מינקת עד כ"ד חודש, אבל לכאורה יש לומר בזה שזהו דוקא אם היא מניקה בפועל אבל אם היא לא מניקה בפועל לא, וכמו שהבאתי לעיל בשם מו"ר הגר"ע פריד שליט"א.

ואמנם בחוט שני (שבת ח"ב עמ' שיב אות ט) כתב בגדר מניקה וז"ל: בשו"ע הלכות מגילה [סי' תרפ"ו סעיף ב'] כתב, מתענים ב"ג באדר וכו', והוסיף ברמ"א ותענית זו אינה חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברות או מניקות או חולה שאין בו סכנה וכו' לא יתענו ויפרעו אח"כ, עכ"ל. וכמדומה שמרן החזון איש זצוק"ל הורה לאשה שמניקה את התינוק חלקית ושאר המזון ניזון התינוק משאר מאכלים שדינה כדין מינקת הנ"ל לגבי תעניות. ונראה שגדר מיניקה לענין זה הוא שאם חלק חשוב של מאכלו של התינוק הוא מה שניזון מאמו חשיב מניקה לענין זה, ואין צריך שרוב מאכלו יהיה מאמו עכ"ד, ובספר פסקי שמועות (פורים סוף עמ' מז) הובא בשם מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שהגדר בזה שאם בגלל התענית היא תצטרך להפסיק להניק מותר לה לשתות. עכ"ד, ויש לברר לדעתו מה השיעור בזה.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ועיין בקונטרס מאור יעקב (ח"א עמ' טו) שכתב בשם הגר"ע אויערבאך שליט"א שנשאל האם מינקת בריאה צריכה להתענות בתענית אסתר [באופן שאין חשש שיחסר החלב הנצרך לתינוק]. והשיב שתצום עכ"ד, ואמנם לדינא לא פסקינן כן וכמ"ש בריש הדברים.

בדין חולה שאין בו סכנה

ולגבי חולה שאין בו סכנה נראה שאין צריך להתענות, וכן כתב בילקו"י פורים עמ' רמז שחולה שאין בו סכנה פטור מלצום ואינו רשאי להחמיר על עצמו, ואפילו מי שתקפתו חולשה יתירה אין צריך להתענות, וכתב בהערה די"ל דהוא ע"פ מש"כ בשו"ע סימן תקנ"ד ס"ה והאחרונים שם, ומש"כ שם לגבי מי שתקפתו חולשה שכן כתב היעב"ץ ובספר רוח חיים סימן תק"נ סק"א להקל בזקן וחלוש, ובכה"ח סימן תק"נ סק"ו ובערוך השולחן שם. והביא בזה עוד מש"כ בספר האיש על החומה (ח"ג עמ' 424) שכתב בשם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל למה בתענית אסתר הקלו יותר מבשאר הצומות כי תענית אסתר הוא זכר לישראל שהתענו כשיצאו למחלמה על אויביהם והלא חלושים וחולים לא יצאו למלחמה ולפיכך עצם עשיית הזכר לתענית דאז הוא בכך שרק בריאים מחוייבים להתענות, אולם הוא עצמו צם בתענית אסתר האחרון לחייו אף שהיה חולה וחלוש מפני שהעולם מקיל בתענית זה ואתי לזלזולי ביה עכ"ד, וכתב, וזו הנהגה של גדול הדור בדורו אך שאר כל אדם אין להם להחמיר בדברים כאלו וגם עדיף שישמור על בריאותו.

וכתב שם עוד בילקו"י לגבי זקן מופלג שהוא תשוש כוח שפטור מלהתענות אף שאינו רשאי להתענות ואפילו מי שאינו מצטער מכאב עינים לא יעתנה וכשיבריא יפרע תעניתו אלא א"כ אכל ע"פ פקודת רופא שאז אינו צריך לפרוע התענית, וכן לגבי מעוברות ומניקות וחולה שאפילו אין בו סכנה אינם צריכים לפרוע את התענית.

חתן בשבעת ימי המשתה האם צריך לצום בתענית אסתר

וכתבו בפוסקים לדון לגבי חתן בתוך שבעת ימי המשתה שלו האם יצום בתענית אסתר, ובשו"ת בית דוד חאו"ח סימן תע"ו כתב שחתן לא יתענה לא צום אסתר ולא עשרה בטבת, והחיד"א בברכ"י סימן תרפ"ו סק"ו כתב

קובץ באר התורה (קסא) פורים

שכן יש חיוב להתענות ד' צומות ושכן כתב בסימן תקמ"ט סק"ב בשם הריטב"א, יעו"ש.

ולמעשה הורו הפוסקים שאין מתענים כן כתב בשע"ת (שם סק"א) ועיין בבר"י בשם ב"ד שחתן בתוך ימי חופתו לא יתענה צום אסתר כו' ונראה דכ"ש דזה עדיף מברית מילה וא"צ תשלומין אחר כך אבל בד' צומות כתבו בשם הריטב"א דמתענה כמש"ל סי' תקמ"ט. עכ"ד, וכן כתב בקיצור שו"ע (סימן קמא ס"ב) וכן חתן בתוך שבעת ימי המשתה שלו אינו צריך להתענות ויפרעו את התענית אחר כך.

וכן כתב בהגהות ברוך טעם על השו"ע סימן תרפ"ו ס"ב, וז"ל: יעויין בביאורי הגאון ס"ק ח' שכתב, (אבל בעלי) [דבעל] ברית מותר אף בשאר תענית אף שאינם נדחין, חוץ מתשעה באב וכו', וכן חתן ביום חופתו. וצינתי על הגליון לעיין בחידושי ריטב"א סוף תענית שמשם מבואר דבכל הד' צומות מחוייב החתן להתענות, אף שימי שמחתו הם כרגל אצלו, מכל מקום דחי אבילות דרבים עשה דיחיד. ומדבריו יש ללמוד דבתענית אסתר אין צריך החתן להתענות אם הוא תוך ז' ימי המשתה שהמה כרגל אצלו, דרק בד' צומות החמיר הריטב"א, ומטעם הנ"ל גם אסמכיה אקרא [תהילים קלז, ו] אם לא אעלה את ירושלים וכו' ע"ש. ומכל מה שכתב המג"א לעיל סימן תקנ"ט ס"ק י"א אין ללמוד חומרא לענין תענית אסתר, שאינו חובה ומקילין בו אף לכאבי עינים, אמנם נראה שאחר ז' ימי המשתה יפרע תעניתו. עכ"ד.

וכן הובא דעת החזו"א בחוט שני (שבת ח"ב עמ' שיב) וז"ל: הורה מרן ה'חזון איש' זצוק"ל שחתן וכלה בימי ה'שבע ברכות' שלהם אין להם להתענות 'תענית אסתר' עכ"ד.

וכן כתב בכה"ח (שם סקט"ז) חתן בתוך ימי חופתו נראה מדברי הבית דוד סי' תע"ו דלא יתענה לא צום אסתר ולא עשרה בטבת וכיוצא, ולעיל סי' תקמ"ט אות ב' כתבתי בשם הריטב"א שיתענה ארבע צומות. ברכ"י אות ו'. ומשמע הא תענית אסתר אינו מתענה, וכ"כ הערך השלחן אות ד' דחתן ובעל ברית יתענו בכל ארבע צומות, אבל בתענית אסתר יש להקל לפי טעם הריטב"א יעו"ש עכ"ד. ועיין עוד בכה"ח (שם סקס"ח) שכתב בזה"ל: נמצא דדבר זה של חתן ובעל ברית אם מתענין תענית אסתר וגם בדחוי איכא פלוגתא, והלכה הרופפת בידך הילך אחר המנהג, ואם א"א לעמוד על המנהג

קובץ באר התורה (קסא) פורים

המיקל לא הפסיד. עכ"ד. וכן הו"ד הקה"י בארחות רבינו (ח"ג עמ' לד) בזה"ל: מו"ר (שליט"א) זצוק"ל פסק לחתן נכדתו שהי' בתוך שבעת ימי המשתה שלא יתענה בתענית אסתר וחייבו לאכול ואמר לו מו"ר שאין צריך תשלומים. (וכ"כ בשע"ת סי' תרפ"ו ס"ק ה' בשם הבר"י). עכ"ד.

וכן הו"ד הגרשז"א זצ"ל בספר ישמח לב (ח"ב עמ' שפט אות ו) וז"ל: שאל חתן לרבינו: שתענית אסתר חל באמצע השבע ברכות שלו, אם יתענה בתענית אסתר. והשיבו מרן זצוק"ל שלא יתענה, ע' בש"ת ס' תרפו סק"ב בשם הברכי יוסף - שאין מתענה בתענית אסתר באמצע שבע ברכות ואין צריך תשלומין, ובקיצור שו"ע קמא' ב' כתב דאין מתענה אולם ישלימנו אחר כך, ובמסגרת השולחן גם ציין לש"ת שאין צריך השלמה ... (וצ"ע כיון שפעם אחד שאל לרבינו זצוק"ל מחתן שחופתו בליל י"ג אדר ולמחרתו הוי תענית אסתר דהאיך ינהג לענין ב' הצומות, והשיבו שמצד הדין הנכון שיתענה בתענית אסתר ולא ביום החופה דאף שקיל טפי משאר תעניות מכל מקום זו נזכר בגמ' ותענית ליום החופה לא נזכר בגמ', ולכאורה צ"ע מדברי רבינו לעיל) עכ"ד. וכן הוא לדינא בשו"ת דברי יציב או"ח סו"ס רצ"א יעו"ש. וכן כתב לדינא בשו"ת אור לציון ח"ד פרק נג ס"ג. וכן הו"ד מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר לקנות חכמה נישואין ושבע ברכות יעו"ש. ועיין עוד בפסקי שמועות פורים (עמ' מ"ו) שהביאו שנשאל מרן הגרי"ש אלישיב בזה"ל: שאלה. בשער הציון תרפ"ו הביא דיש להקל בחתן ביום חופתו והשווה זאת לבעל ברית, ולא הוזכר כלל לענין שבעת ימי המשתה, מה הדין האם למעשה יצום או לא. תשובה: יתענו חצי יום עכ"ד, ומ"מ כדעת הפוסקים לקולא כן כתב בשו"ת רבבות אפרים ח"ו סימן שעד, ובספר ימי הפורים עמ' ק בשם הגר"י קרליץ זצ"ל.

ואמנם יש בפוסקים שכתבו להחמיר בזה, כן כתב בשו"ת זרע אמת ח"ג סימן עז, כתב שיש להתענות, וכן הובא בשם האג"מ בשו"ת רבבות אפרים ח"ד סימן קעג אות ב' שחייבין להתענות להתענות בתענית אסתר, ועיין עוד בישמח לב ח"ד עמ' שפא.

ולדינא פסק בילקו"י פורים עמ' רנ שחתן בתוך שבעת ימי המשתה פטור מלהתענות, יעו"ש במה שהאריך בכ"ז, וכתב שכ"ד החיד"א רק גבי שאר הצומות אבל לא לגבי תענית אסתר שהוא תענית של שמחה, ושכן האריך ךדינא בשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סימן לד אות יב, ובח"ה חאו"ח סימן מ' אות ח', ובשו"ת יחווה דעת ח"ב סימן עח בהערה, ושכן אינו צריך לפרוע

קובץ באר התורה (קסא) פורים

תעניתו, ויעו"ש שכתב בילקו"י וראיתי למי שכתב ששמע מכמה גדולים שציוו לחתן לצום בתענית אסתר וכתב שלמעשה נראה שבתענית אסתר שאינו נדחה יש לצום עד מנחה וכמ"ש בשעה"צ סי' תרפו סקט"ו ואפי' בתענית אסתר שנדחה שדעת השעה"צ שם שא"צ להתענות כלל לענ"ד נראה שלא יפרוש מהציבור ויתענה ולא ישלים וכיון שצם עד מנחה שזהו תענית שעות שבודאי א"צ להתענות ליום אחר ואף ששבעה ימים דשמחת חתן הם כרגל ולכאורה אסור לצום אפילו לשעות מיהו צום דרבים שאני ואפשר עוד דהשמחה כל שבעה היא רק דרבנן ומותר תענית שעות ע"כ, (ע' תשוה"ג ה רלא), אולם הדבר תמוה מאד להחמיר בתענית שאינו רק מנהג ובשו"ת בית דוד סימן שמו כתב שאם ירצה החתן להחמיר על עצמו ולהתענות ולהשלים אינו רשאי הואיל ויו"ט שלו הוא ומצוה עליו לאכול ולשמוח ושמח את אשתו אשר לקח ואם יתענה הרי הוא מבטל מצות שמחה וכ"פ בשו"ת פני יהושע ח"ב חאו"ח סימן מ', וכיו"ב כתב מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה ח"ב סי' כג וכן העלה בשו"ת משיבת נפש חאו"ח סי' יו לגבי בעלי ברית שהם אבי הבן והסנדק והמוהל וה"ה לגבי חתן. עכ"ד.

ואמנם ששאלתי בזה"ל להגר"ע פריד שליט"א בזה"ל: חתן וכלה בתענית אסתר האם יצמו בתענית אסתר, ואם לא צמו האם אח"כ צריכים להשלים את התענית, והשיב לי בכתי"ק בזה"ל: אף שמעיקר הדין אי"צ לצום, למעשה נהגו לצום עכ"ד.

ולגבי חתן שיום חופתו הוא תענית אסתר ומתחתן ביום תענית אסתר, לכאורה י"ל דיצום חצי יום עכ"פ, לשיטות שיש לצום, ולשיטות שחתן פטור מלצום נראה דה"ה הכא, ועיין עוד בשו"ת שבט הקהתי (ח"ד סימן שיד סוף אות ג') שכתב, ואם חל יום חופתו לפני תע"צ יש להסתפק אם יתענו ביום חופתם, אבל אם התע"צ יהי נדחה או שיהא תענית אסתר בתוך ימי המשתה ודאי יתענו ביום חופתו והתע"צ שהוא נדחה, או בתענית אסתר פטורים מלהתענות, עכ"ד, ויש עוד לעיין בכ"ז לדינא.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

אמירת סליחות בתענית אסתר שיש חתן

עיינן בשערי תשובה סימן קלא סק"ו לגבי בעל ברית שאומרים הסליחות ולא אומרים תחנון וה"ה לגבי חתן וכן כתב בפרי מגדים משב"ז סמן קלא סקי"ב וכן כתב בקצות השולחן סימן כד הערה כח, ועיינן עוד בספר ישמח לב ח"א עמ' ריב בשם הגר"ח"ק, ובספר בית חתנים פרק כא סי"ז כתב בשם הגרי"ש אלישיב שאבינו מלכנו החתן יכול לומר וכנראה דהוא ע"פ דברי הרמ"א סימן תר"ב ס"א, ועיינן עוד במשנ"ב תפארת.

וכן ששאלתי בזה למו"ר הגר"ע פריד שליט"א האם שיש חתן בבית הכנסת אומרים סליחות בתענית אסתר, השיב לי בכתי"ק בזה"ל: אומרים אך לא אומרים תחנון עכ"ד.

האם מי שלא צם האם יכול לאכול בשר ולענג את עצמו

וכתבו בפוסקים לדון האם מי שלא צם האם יכול לענג את עצמו במידי דמתיקה ואכילת בשר, וראיתי בזה בספר ימי הפורים (עמ' ק) שכתב בשם מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל שמי שצריך לאכול בתענית מבואר במשנ"ב (סי תק"נ ס"ק ה') שמ"מ לא יענג עצמו בבשר ויין רק כפי מה שצריך וכן קטנים שיש להם דעת להתאבל שיאכלו רק מאכל פשוט כדי שיתאבלו עם הציבור, ע"כ, ולענין תענית אסתר אע"פ שאין כאן ענין אבילות כלל מ"מ יש ענין לא לפרוש מן הציבור, ומה"ט ג"כ אין להתענג רק כפי הצורך עכ"ד, וכן הובא בקובץ מה טובו אוהליך יעקב (חלק ט עמ' כד) בשם הגה"צ רבי שריה דבילצקי זיע"א שבתענית אסתר ג"כ יש לנהוג כדמבואר במשנ"ב סי' תק"נ ס"ק ה' שאם הותר לו לאכול מחמת חולי, דמ"מ לא יענג עצמו בבשר ויין. אבל האוכלים בתענית אסתר מחמת שזה יו"ט שלהם כחתן ובעלי ברית מותרים בבשר ויין עכ"ד.

וכן אמר לי הגר"ע פריד שליט"א שיש דין לצער את עצמו עם שאר הציבור, וכן כתב בגליון אזמרה לשמך פורים תשפ"ב, אלו שפטורים מלצום יש להסתפק אם מותר להם לאכול בשר ויין ומיני מעדנים כיון שאין תענית זו תענית של אבילות, ונראה שאין להם לאכול כדי שלא לפרוש מן הציבור עכ"ד, ואמנם בגדר דהאי מילתא דאין לפרוש מן הציבור יש לעיין אם שייך הכא. ויש לפלפל בכ"ז, ואכמל"ו.

ועיינן עוד בספר נטעי גבריאל פורים פרק ז' סעיף יח, ובאשל אברהם בוטשאטש מהדו"ת.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ועיין בשו"ת שבט הקהתי ח"א סימן רג סעיף א' שכתב, שראה בספר אחד מחכמי זמנינו שכתב בהלכות תענית אסתר שמי שהוצרך לאכול נראה שאינו חייב לצער את עצמו ולמעט באכילתו ואינו כשאר תעניות וכן רשאי לאכול בשר ולשתות יין אם הוצרך שהרי אין זו תענית שי בו משום אבילות, וכתב להעיר ע"ז בזה"ל: אבל ח"ו לא נראה לי להקל דכיון שהציבור מצעטרים מחויב להתעטר את עצמו עם הציבור כל מה שיכול כמו שאחז"ל שצריכין להצטער עם הציבור עי' רמב"ם הל' תענית פ"ג ה"ה גבי תענית על עצירת גשמים דעוברות ומניקות אע"פ שאינן מתענות אין מענגות עצמן בתפנוקים אלא אוכלות ושותות כדי קיום הולד ועי"ש בגה"מ, ונראה עוד כלאורה יש להבין טעם שקבעו חז"ל להתענות תענית אסתר אה"נ שהיה אז עת צרה לישראל אבל עכ"פ נגאלו מצרה. יעו"ש שהוסיף בפרט לפי מש"כ בספרי המקובלים שכל שנה יום תענית אסתר הוא יום פורענות ומשו"ה מתענים, והו"ד לעיל, ואמנם לכאורה י"ל שהרי טעם זה לא הובא בדברי הפוסקים, ובדברי הפוסקים מצינו שאינו אלא זכר בעלמא, והוא תענית של שמחה, וכמו שכתב בכל בו ועוד פוסקים, וכמו שנראה שנקט במשנ"ב לדינא, וכיון שכן נראה לדינא שאפשר להקל בזה.

האם מותר להסתפר בתענית אסתר

וכתבו בפוסקים לדון האם מותר להסתפר ולהתרחץ בתענית תענית, ולגבי תספורת, מצינו בלקט יושר (ח"א או"ח עמ' קנז ענין ד) בשם בעל התרומת הדשן, וז"ל: ואף על גב דכתב המרדכי בסוף תענית אלמא דאסור ברחיצה וספור, מ"מ היה נוהג לספור עצמו בתענית אסתר. [מצאתי בא"ח בהלכות ט' באב וז"ל: ומיהו כלם מותרים ברחיצה וכו', ומסתמא ה"ה בסיפור. וגם שמעתי אין תענית צבור בבבל לבד ט"ב].

ובספר שיח יצחק (סימן שס) כתב, נשאלתי פ"א, אם גם בצום אסתר אין רשאים להסתפר ולרחוץ. והשבתי הרי מפורש יוצא בב"ח סי' תק"נ, [עיין לעיל], דדווקא בג' צומות י"ז בתמוז ת"ב וי' בטבת, אבל אפי' על ג' בתשרי, שאמרו עליו חז"ל בקמא דר"ה, שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו, עכ"ז לא הזכיר הב"ח שיהא מנהג לאסור בזה היום ג' בתשרי צום גדליה לענין רחיצה ולהסתפר, מכל שכן בתענית אסתר, שאין התענית עבור צרה שהיתה בו, אלא רק לזכר דברי הצומות וזעקתם דזמן ההוא. עיין רמב"ם הל' תענית פ"ה הלכה א' וב', ד' תעניות שהם בשביל החורבן ומיתת צדיקים, ואח"כ כותב [בהל' ה'], וז"ל הזהב, ונהגו כל ישראל בזמנים אלו

קובץ באר התורה (קסא) פורים

להתענות, ובי"ג באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן, שנאמר דברי הצומות וזעקתם, עכ"ד. ויש להביא קצת סמך שיש לרחוץ ולהסתפר בי"ג אדר, לזכר שהמן היה הבלן וסיפר למרדכי תספורת, כמפורש יוצא פ"ק דמגילה דף ט"ז ע"א, וז"ל הגמ', עייליה איהו לבי בני ואסחיה, ואזל ואייתי זוזא מביתיה וקא שקיל ביה מזייה, וכמו שאנו עושים כמה זכרונות לזכר שמרדכי היהודי רכב על הסוס, וכנודע. עכ"ד, וכן מובא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל בספר יבקשו מפיהו (פורים ח"ב עמ' רכא). וכן הובא בשלמי תודה פורים עמ' שד"מ בשם הגר"נ קרליץ זצוק"ל שאין צריך להחמיר בזה. ויש לומר שאדרבה הרי יש מעלה להסתפר לכבוד יום הפורים, וכן כתב בספר נטעי גבראל פורים עמ' קע יעו"ש.

שמיעת שירים ומנגינות בתענית אסתר

ולענין האם מותר לשמוע שירים בתענית אסתר, כתב בספר נר ציון (חודש אדר פרק ג' הערה פו) בשם הגרשז"א זצ"ל שמותר, וכן הו"ד הגר"ש דבילצקי זיע"א בקובץ מה טובו אוהליך יעקב שם, וכן הובא בגליון אליבא דהלכתא מ' קא עמ' מג בשם בעל התשובות והנהגות להקל בזה, ואולם בספר אשרי האיש (או"ח ח"ג פרק מא אות כ) כתבו בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאין ראוי לשמוע תזמורת ושירים ביום התענית אע"פ שהוא לא בא על הצרות מ"מ הרי הוא יום תענית, ויל"ע מאי שנא מהא דהשיב לגבי תספורת ורחיצה. ומ"מ הובא שם שלגבי ליל התענית דלדעתו שרי לשמוע שירים ולדינא מו"ר הגר"ע פריד שליט"א הורה בגליון אזמרה לשמך פורים תשפ"ב מותר לשמוע מנגינות כיון שהוא תענית של שמחה.

האם מותר להנשא בליל תענית אסתר

וכתבו בפוסקים לדון האם מותר להנשא בליל תענית אסתר כדין שאר התעניות, ולכאורה נראה כיון דהוי תענית של שמחה יש להקל בזה, וראה בשו"ת אבן ישראל (חלק ז' סימן כח) שכתב בהא בזה"ל: מה ששאל מע"כ אם מותר לעשות חופה בליל תענית אסתר, וכו' הנה הדבר מבואר להדיא

קובץ באר התורה (קסא) פורים

דמותר לעשות חופה ולא רק בליל התענית, אלא אפילו ביום התענית, ואפילו בתענית של עשרה בטבת, דנקטו הפוסקים דעשרה בטבת יותר חמור משאר ד' תעניות כמבואר להדיא בתו' עירובין דף מ' ע"ב ד"ה דלמא וכו', ומעשה היה בחופה בעשרה בטבת וכו' עיי"ש, הרי מבואר דעושין חופה בעשרה בטבת, וכן מבואר ברמ"א סי' תקנ"ג סעיף ג' וז"ל ואם יש חופה ביום התענית וכו' עיי"ש, הרי מבואר ברמ"א דגם בשאר תעניות היותר חמורות מתענית אסתר מותר לעשות חופה, כש"כ בתענית אסתר כמ"כ ברמ"א בסי' תרפ"ו סעיף ב' עיי"ש. עכ"ד, הרי לן דשרי לעשות נישואין אף ביום תענית אסתר. וכן מובאר בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בספר יבקשו מפיהו (פורים ח"ב שער ג' פרק ג' סעיף א) יעו"ש. [ולכאורה הוא היה נפק"מ לגבי זמן הקורונה].

וכן הו"ד הגרשז"א זצ"ל בהליכות שלמה (אדר פרק יח ס"ה) שמותר להנשא בליל תענית אסתר, וז"ל שם: אין עושים נישואין אור ליום התענית, מלבד תענית אסתר. [דתענית אסתר שאני משאר תעניות, שאינה מדברי קבלה ולא מפני צרה שאירעה לאבותינו אלא מנהג כל ישראל לזכר התענית שהי' בימי מרדכי ואסתר ולזכור שהשי"ת שומע כל איש כשיתענה וישוב אליו, כמ"ש במ"ב סי' תרפ"ו סק"ב בשם הרמב"ם, ולכן מותר לערוך החופה והמשתה בלילה כרגיל]. עכ"ד. וכן שאלתי בזה למו"ר הגר"ע פריד שליט"א האם מותר להתחתן בליל תענית אסתר, והשיב לי ששרי שהרי הוא כתענית של שמחה.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

איך קראו לבת של המן

איתא במגילה דף טז ע"א על מאי דכתיב במגילה (ו יב) על המן שהיה אבל וחיפוי ראש, שאבל על בתו שנפלה מן הגג לקרקע ומתה יעו"ש,

בקשני הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א לברר כיצד קראו לבת של המן שזרקה עליו המים, וחיפשי בזה הרבה ולא מצאתי, ושאלתי בזה לכמה תלמידי חכמים שליט"א והראני הגרמב"כ דדון שליט"א שבספר נלאות מתורתך הביא שבנוחסאות התרגום כתוב שקראו לה שכחטנת ויש גרוסים שלחטוות, ובמענה לשון על תיקון פורים לרבי יהודה הלוי כתב, ואלה שמות הילודים לו רצצתי פרשנדתא דלפון וכו' שיש שפירשו כי בתו של המן היה שמה רצצתי שהיא מילתא דתמיהא או נאמרה דרך בדחיותא עכ"ד, וכיוו עוד בתרגון ראשון (ו יא) שכתב שבתו של המן שהפילה עליו עציצא דבית הכסא שמה שכחטנת יעו"ש.

וראאני עוד בזה יידיד הבה"ח יצחק פרץ נ"ו ממקסיקו בקובץ בית אהרן וישראל (שנה לה גיליון רז) במאמרו של הרה"ג ישראל דנדרוביץ שליט"א שכתב לבאר ששמה שקראו לבתה של המן שכחטנת, ששורש המילה היא שכח, שהרי קימ"ל שיסוד עמלק הוא השכחה וכמו שכתב השפת אמת (פרשת תצוה תרנ"ח) וז"ל: וע"י זכירת עמלק דכתיב זכור וכו' תמחה וכו' זכר עמחק וכו' לא תשכח, פירוש על ידי זו המצוה זוכרין לזכירה כי עמלק שורש השכחה עכ"ד,

והגרי"ח אוהב ציון שליט"א כתב לי שהגרי"ח סופר שליט"א אומר שקוראים לה לכלוכית, והגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א השיב לי שלחטוות עכ"ד.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

לא ילבש בתחפושת בפורים

בשו"ת מהר"י מינץ (סימן יז) כתב בזה"ל: על דבר לבישת הפרצופים שנוהגין ללבוש בחורים וגם בתולות ובחורות זקנים עם נערים בפורים, הנה ראיתי שכבר פסק להתיר וכו' הגדול מהר"ר אליקים ס"ל יצ"ו וכו' וראיתו מוכיחין כאילו יצאו מפי הגבורה וכו', אבל באתי ליטול שכר שיבא מכשורא דמצוה ליתן טעם ולהביא ראיה מה ראו על ככה גדולים וחסידים עולם ז"ל שנתגדלתי אצלם אשר ראו בניהם ובנתויהם חתניהם וכלתיהם לובשין אותן פרצופים ושינוי בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה, וכן להיפך ואם היה ח"ו נדנוד עבירה חלילה וחס להם לשתוק ולא ימחו, וכ"ש וק"ו באיסור לאו, אלא ודאי היה להם ראיה וסמך שהיתר גמור הוא ואין בלבוש זו הרהור עבירה וכו' יעו"ש, והרמ"א בדרכי משה או"ח סימן תרצ"ו אות ה' הביא דבריו, ויעו"ש שכתב עוד לגבי לבישת כלאים בפורים.

ובספר היראים (סימן שפה) כתב, וללבוש אפילו עראי אסור ודרך שחוק אסור, שהרי לא חלק הכתוב בין קבע לעראי, ולפי שראיתי בני אדם שלובשים מלבושי נשים עראי לשחוק והוקשה בעיני כתבתי כן עכ"ד, ומוכח דס"ל לאסור בהא. וכן כתב בב"ח שם דמדברי היראים מוכח לאיסורא דלא כדברי המהר"ם מינץ.

וברמ"א סימן תרצ"ו סעיף ח', כתב וז"ל: מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים, וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכוונים אלא לשמחה בעלמא, וכן בלבישת כלאים דרבנן, ויש אומרים דאסור, אבל המנהג כסברא הראשונה, וכו' עכ"ד, ואמנם המשנ"ב בס"ק ל' כתב, עיין ביור"ד סימן קפב שכתב שם הט"ז בשם הב"ח שיש לבטל מנהג זה, הן בפורים או בשמחת נשואין, וכן כתב באר הגולה שם, ואם כל המלבושים של איש רק מלבוש אחד של אשה וניכרים הן, אפשר שאין למחות בהם, [פרי מגדים], ועיין בכנסת הגדולה ובשל"ה שהזהירו להרחיק מזה עכ"ד המשנ"ב, הרי לן דס"ל לאיסורא בזה שגם בפורים איכא בהא משום לא ילבש, והנה באמת יש לעיין מדוע לא שייך לומר ההיתרא כאן משום מקום שנהגו.

ובכנסת הגדולה (או"ח סימן תרצו) העיר בזה וז"ל: וכן מה שהביא מתוס' דבכל מקום שנהגו אנשים כנשים אין כאן משום שמלת אשה, לא דמי לנגוץ שלנו, דהתם לא התירו אלא לראות במראה להעביר שער בית השחי ובית הערוה, אבל ללבוש האנשים בגדי נשים והנשים בגדי אנשים ושוחקים

קובץ באר התורה (קסא) פורים

האנשים עם הנשים אלו עם אלו או לפחות אלו בפני אלו, ויכול הדבר לבוא לידי זימה הא ודאי אסור, ועוד לא שמענו היתר אלא במקום שנהגו היתר בכל הזמנים, אבל במקום שנהגו איסור דמשום שמחת פורים יתירו לא שמענו עכ"ל, הרי לך דכל גדר דהיתרא דמקום שנהגו היכא שלא שייך הטעם דאיסורא דלא ילבש, ואמנם בגדר הדין מקום שנהגו האם שרי לדינא או לא, ראה במה שהארכת בזה בקובץ באר התורה מס' קס, ועיין עוד במש"כ בהא בדין מקום שנהגו בשו"ת יביע אומר חלק יא חיו"ד סימן יז. יעו"ש.

ואמנם בשו"ת התעוררות תשובה (ח"ג סימן תק) כתב בזה, וז"ל: ונראה לי ליישב כיון שהטעם שלא לא ילבש גבר וכו' הוא מפני שלא יבואו לידי פריצות, א"כ בפורים כיון שהכל יודעים שדרכו בכך, וגם אם רואים שזה מלוכש בבגדי אשה וכו' יודעים שאינם אשה, א"כ אינו מרגיל לפריצות ולכן סמכו להקל ולהתיר עכ"ל, ואמנם למעשה הפוסקים נקטו להחמיר בהא, וכמו שכתב מרן החיד"א בשו"ת ברכה (יו"ד סימן קפב סק"ג) וז"ל: אין לסמוך על קולת מהר"י מינץ בפורים, וכתב להביא עוד מספר מעשה רוקח דף א' ע"א שכתב כן בשם הרמב"ם בתשובה לאסור אף בשמחה של מצוה יעו"ש, וכן כתב בשו"ת לב חיים ח"ג סימן כו יעו"ש, וכן מבואר לאסור במעשה רוקח (דף מב ע"ב) יעו"ש, וכן מבואר ביד קטנה וז"ל: ודאי ראוי לכל הגדולים למחות בחרמות גדולות ובכל מיני כפיות לבער המנהג הרע הזה, ולא תמצא מכשלה גדולה כזאת בישראל עכ"ל, כן כתב בשו"ת נבחר מכסף (סימן טז) להתריע כנגד המנהג הרע הזה ושבמקום שאין שומעים לקול מורים כל ירא שמים ירחק מהם כבורח מן הנחש ובקהלם לא יחד כבודו יעו"ש, וכן כתב בספר הזכרונות (עמ' סא) וז"ל: כל ימינו נצעטרנו על דברי הרמ"א בהגה"ה (סו"ס תרצו) בשם מהר"י מינץ, דמה שנהגו בפורים שאיש לובש בגדי אשה ואשה לובשת בגדי איש, אין איסור בדבר מפני שאין מכוונים אלא לשמחת פורים, שבדואי דברים תמוהים הם לעקור לאו מן התורה בטענה שאין מכוונים אלא לשמחת פורים בעלמא, ובעוה"ר תחת כוונה זו יש כוונות רעות ומעשים קשים ומרים כידוע, ואין זה ענין לחטיפת המאכלים איש מאת רעהו, שי"ל הפקר בי"ד הפקר וכו' יעו"ש, וכן כתב בספר דבי רב (פרשת כי תצא) לאסור ושכן העלה זקנו מהר"ש אבוהב יעו"ש. וכן כתב בספר חיים עד העולם (דף לב ע"ד) וז"ל: רעדה אחזנתי בשומעי כי בשמחת חתן וכלה מופיעות נשים בבגדי גברים דרך שחוק, לשמח חתן וכלה שהרי זה איסור גמור מן התורה, כמו שכתבו רבותינו הפוסקים, ומי יכול להתיר איסור תורה לשמחת חתן וכלה, וצריך למחות

קובץ באר התורה (קסא) פורים

בידן בכל תוקף ולבטל מנהגן שכיון שהוא לאו מפורש בתורה, לא שייך לומר בזה מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידיים יעו"ש עוד, [ובעיקר מה שיש דברים שנהגו בהם היתר משום שמחת חתן וכלה, ראה מה שהארכתי עוד בזה בספרי שירת יוסף עניני נישואין סימן כט].

וכן נקט הגר"נ קרליץ זצוק"ל בחוט שני (הלכות שבת ח"ד עמ' רעט) שבענין לא ילבש בפורים דבאמת בדור שלנו שהדור פרוץ היה ראוי לאסור לאיש ללבוש בגדי אשה ולאשה ללבוש בגדי איש יעו"ש, וע"ע בכרם שלמה בהשמטות לסימן קפב סקט"ז אות ו' שכתב שאפשר שאין למחות באלו שלובשים בגדי נשים בפורים. יעו"ש, ואמנם לדינא ע"פ דברי המשנ"ב ועוד נראה דיש לאסור, וכן האריך בשו"ת יביע אומר ח"ו חיו"ד סימן יד לאסור ובשו"ת יחזה דעת ח"ה סימן נ' יעו"ש, וכן נקט לאיסורא בילקוט יוסף פורים עמ' תרפח יעו"ש מה שהאריך בזה, ועיין עוד בזה בשו"ת קנין תורה בהלכה ח"א סימן סח. ובע"כ דלא שייך האי היתרא דמקום שנהגו, היכא דסו"ס הרי הוא כמו אשה, וגם משום דהשו"ע ס"ל שאינו לכתחילה, ולכן לדינא יש איסור לא ילבש בפורים.

ואמנם לגבי קטנים עיין מנחת חינוך מצוה תקפ"ב דנראה דיש להקל להם, ולכאורה ה"ה הכא, ואמנם בפוסקים נקטו דיש דין חינוך לקטנים גם לגבי דין לא ילבש, כן כתב בשם הקה"י בספר ארחות רבינו ח"ג עמ' ס, ובשו"ת פאת שדך ח"ג סימן סד, ובשו"ת אגרות משה חלק אבן העזר ח"ד סימן סב אות ד' שאם יודעין ומרגישין בבושה יש להחמיר להם, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי ח"ו סו"ס קיח שיש דין חינוך בקטנים, וכן הובא בספר אהל יעקב הלכות לא ילבש עמ' דש שיש להחמיר בזה, יעו"ש עוד במה שהאריך בזה. וכן כתב לדינא בשו"ת יחזה דעת ח"ה סימן נ' שיש להחמיר לקטנים גם בפורים.

ובמק"א כתבתי לדון לרמ"א שמותר בגדי נשים בפורים האם מותר לפני פורים במסיבת פורים, וכתבתי שיש לאסור בזה, ויש מקום להקל בקטנים שלא הגיעו לגיל חינוך למצוות עיין משנ"ב סימן תרצ"ו סק"ל, ומה שיש מקום להקל לגבי קטנים ראה בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בשו"ת ישא יוסף או"ח ח"ג סימן קצג.

וכן כתבתי לדון האם מותר להקל ללבוש בגדים של איש לאשה שאינו ראויים עוד ללבישה בפורים, וכתבתי דנראה שיש להקל, כיון שאינו ראוי

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ללובשו ברבים, וכך כתב בשו"ת אמרי יעקב חלק א' סימן צו ועיין עוד בספר
אהל יעקב לא ילבש עמ' שפה.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

האם מברכים על תחפושת חדשה שהחיינו

הנה ביסוד דין ברכת שהחיינו, איתא בגמ' בברכות דף נד ע"א בנה בית חדש וקנה כלים חדשים, אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, וכן כתב בשו"ע סימן קכ"ג ס"ד, וכן כתב מרן החיד"א בשו"ר ברכה סק"א ובדרך החיים דיני ברכת שהחיינו סימן רכב ס"ז ובשו"ע הרב סדר ברכת הנהנין פרק יב אות ה', ובבא"ח (שנה א' פרשת ראה אות א) ובכה"ח (סק"כ) שעל הבגדים המנהג לברך שהחיינו, ובשו"ת אג"מ או"ח ח"ג סימן פב, וכן בחוט שני הלכות ברכת הודאה סק"ו אות א', ובילקו"י שם ס"א, ואמנם בפרי מגדים משב"ז סק"ד כתב שלא נהגים לברך על בגדים חדשים שהחיינו וכן כתב בשו"ת מהרש"ם ח"א חיו"ד סימן צה אות ב', ופחמע"ד שהיום מברכים על הבגדים החדשים שהחיינו כל שיש שמחה בהם.

והנה הארכתי בספרי שירת יוסף עניני נישואין סימן כ' בדין ברכת שהחיינו על טלית קטן, וגם משום שהוא חפץ מצוה והבאתי מש"כ בזה בספר מאסף לכל המחנות סימן כב כתב בשם ספר חומות ירושלים שכתב שאם הוא למצוה בלבד אינו מברך שהחיינו, וכתב שלפ"ז בטלית גדול שאין לובשים אותו אלא בתפילה ורק מחמת המצוה לא עדיף מספרים חדשים שאין לברך שהחיינו ונשאר בצ"ע יעו"ש, וא"כ לפי"ז ה"ה טלית קטן שאינו נעשה אלא למצוה שאין לברך עליו שהחיינו, וכן נראה בספר דרכי חיים ושלום (ס"ק רנב) שהובא על כ"ק האדמו"ר ממונקאטש שהיה נוהג לברך שהחיינו רק על מלבוש של שבת או מלבוש של מצוה כגון טלית, יעו"ש, וכן הובא דעת הגרשז"א לדינא בהליכות שלמה (תפילה פ"ג הערה 47) יעו"ש עוד מה שהארכתי בזה, ולפי"ז יש לדון דלכאורה הכא הרי התחפושת הוא כמו חפץ של מצוה, וכיון שכן לכאורה יש לומר שאין לברך שהחיינו, וי"ל דאכתי לא חשיב כמצוה לגבי זה, ולכן אם יש שמחה בלבישה יש לברך שהחיינו.

ושוב ראיתי בזה בספר שהחיינו (עממוד תצ אות מד) בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאם שמח מאוד מותר לו לברך והיינו משום שהכל תלוי במשחה שלו אע"פ שהוא לא בגד חשוב מצידו, וכן ראיתי שפסק לדינא הרה"ג יו"ט זינגר שליט"א. ועיין עוד במש"כ בזה בפרדס יוסף החדש פורים.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

האם מותר להסתכל על מטוס ריסוס שעובד באיסור

למע"כ הגאון הגדול המפורסם כמהר"ר יוסף אביטבול שליט"א

מחבר ספר שערי יוסף ועוד רבים

שלו' וברכה,

הסתפקתי בענין אחד ואשמח אם תענו לי,

האם מותר למורה להוציא את תלמידיו בשנת השמיטה, במסגרת שיעור טבע, לקרבת שדה ולראות להם איך מטוס ריסוס עובד, כאשר המטוס ריסוס עובד באיסור בשמיטה ?

אשמח מאוד לקבל תשובתו הרמה

יואל אלמקייס

בס"ד

יום א' ג' אדר ב' תשפ"ב

לכבוד הבחור החשוב יואל אלמקייס שליט"א

לאחר עטירת השלו' והברכה

לענ"ד נראה דיחלק אם הפעולה שם נעשתה באיסור או לא נעשה באיסור, אבל אם נעשה באיסור לכאורה נראה שיש להחמיר שלא לעשות כן, שהרי סו"ס נהנים ממה שעושים כאן איסור ועובדים בשדות בשביעית, ואמנם אם נעשה בשדה של היתר מכירה, הרי לכאורה יש להתיר, אבל היכא שנעשה לגמרי באיסור, נראה לענ"ד לדמות דין זה לדין הסתכלות בחמץ בפסח, שנשאלתי כה"ג ע"י ידידי הגר"מ ציון הלוי שליט"א בעמח"ס שו"ת השואל ד' חלקים, ושא"ס, לשאלתו בזה"ל: בזה"ל: שף גוי עורך תצוגה של מאכלים מרהיבים, ביניהם מאכלי חמץ, בעיצומו של חול המועד פסח. האם מותר לצפות בתצוגה בשידור חי, ע"כ.

הנה בשו"ע בסימן ת"מ סעי' ג' כתב: אינו יהודי שנכנס לבית ישראל וחמצו בידו, להוציאו, אע"פ שהישראל רואה חמץ של אינו יהודי אין בכך כלום, אבל אסור וכו' עי"ש.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ובמשנ"ב (ס"ק טז) שאין חשש בהא שמא יבוא לאוכלו כמו שחששו במופקד חמץ בידו והצריכוהו משום זה לעשות מחיצה, דהא החמץ הוא תחת יד העכו"ם והוא משמרו, ובביה"ל (סימן תמ"ג ד"ה ואפילו) שאם החמץ חם אסור להריחו שמא יבוא לאוכלו, וכתב עוד דכיון דחמץ בפסח במשהו אמרינן ריחא מילתא, והיינו דאע"פ דאמרנו דקול מראה וריח אין בו משום מעילה, מ"מ חמץ בפסח אסור במשהו, ובהליכות שלמה (פסח עמ' עז) שאסור לשאוף ריח אע"פ שאין כוונתו להנות אסור.

והנה ראיתי שדן בהא הגר"א גינחובסקי והו"ד בגליון פנינים משולחן רבינו הגר"א גנחובסקי זצ"ל (חג הפסח תשע"ו, ענף ז' עניני חמץ) כתב דיש לדון האם אסור להסתכל באופן שנהנה להסתכל בו, וכתב להביא מדברי הפרי חדש (סימן תס"ז סעי' ט') וז"ל: נשאלתי על גרעין חטה אחת שלתוה במים וכתבו עליה פסוק ארץ חטה ושעורה כולו וגם שם הכותב ושם אביו באותיות מרבועות וטעמים ונקודות ודבר האסור בהנאה אסור גם להנות בהסתכלות עליו, דגם ראיה חשיבא הנאה ולכן אין להנות מראיתו בפסח עכ"ד, וא"כ ה"ה הכא עי"ש עוד.

ובספר אורח כהלכה להגר"ר שמאי הכהן גראס שליט"א (ח"א הלכות פסח סימן ה' סק"ג) וכתב שאדם שעובר ליד חנות מאפה של גויים אסור להסתכל ע"ז כי הוא נהנה מהחמץ עי"ש. וכתב דאע"ג של אחרים מותר מ"מ כ"ז בטוח הראיה אבל אם הוא נהנה מהראיה אז אסור, וכתב שם דאע"ג דקול מראה וריח אין בהם משום מעילה מ"מ מדרבנן איכא איסור, וכתב שם דאכתי אפשר שמותר דלא הוי כדרך הנאתם ע"כ.

ובספר ענפי משה (סימן מח) כתב ששאל למרן שר התורה הגר"ק שליט"א אם איכא איסור לראות את החמץ אם הוא נהנה מראית החמץ, וענה לו הגר"ק: שבכזה הנאה לא אסרו חכמים עכ"ד, ובספר "תורת המועדים" על השונה הלכות (סימן תמ"ג) הביא מש"כ בשו"ת שואל ומשיב (קמא ח"ב סימן לח) דס"ל דאסור להביט בגולסקא יפה משום מראה דאסור בהא.

עי' בהגדה של פסח בצלו חמדתי ממרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל בעמח"ס אילת השחר, שהובא שם בהגדה עמ' כב שנשאל רבינווא ודות יהויד מחו"ל שחביב אצלו מאוד משקה הויסקי ומחזיקו בביתו הרבה שנים וכידוע שכל שמתיישן חשוב יותר, והיות והויסקי היינו חמץ גמור הוא מוכר את הויסקי לגוי כדת וכדין בערב פסח, אלא שרוצה להשאירו בארון

קובץ באר התורה (קסא) פורים

בסלון ולראותו לפניו בימי הפסח, כי נהנה מזה האם הנאה זו מותרת בפסח, וענה ע"כ מרן הגראי"ל מעיקרא שלכאורה עיקר הנאתו מראיית הבקבוק והרי הבקבוק אינו חמץ וא"כ יהיה שרי, אך טענו להגראי"ל שבקבוק ריק לא יתן לו כלום, וחשיבותו דוקא שהוא מלא במשקה והמשקה הוא חמץ, וענה ע"כ הגראי"ל שמ"מ ליכא בזה איסור משום דקימ"ל קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, אלא מדרבנן אסור, ומ"מ כיון שהנאה זו שיש לו מראית המשקאות הנאה שאין בה ממש היא, ולכן מותרת היא אף מדרבנן עכ"ד, אלא דזה חידוש גדול דהרי אף שזה הנאה אין בה ממש מ"מ אבל איסורא איכא ועכ"פ מדרבנן, דומיא מה דאיתא בגמ' במס' סוכה דף נב אשה היתה בוררת חיטים לאור וכו'.

וא"כ נראה דאיכא בהא מחלוקת הפוסקים מה הדין בהא, דלפי שיטת הגראי"ל מותר, ולפי שיטת מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א יהיה אסור להסתכל.

אלא שיש לדון שלכו"ע יהיה מותר להסתכל כיון שאינו רואה את זה באופן חי אלא רק דרך הוידיאו וא"כ לא חשיבא ראייה, ואף אם זה שידור חי מ"מ יש הבדל של ארבעים שניות, וכמו שנתפרסם מחקר של הגר"ב חותה שליט"א, ולכן אולי יהיה מותר. והארכת עוד במכתבי אליו ע"פ מאמרי חז"ל שבחול המועד יש לשבת וללמוד, ולא ללכת לכל מיני מקומות וכו', וראה עוד מה שכתבתי בזה בספרי שערי יוסף הלכות חול המועד.

ואציין בזה עוד מה שאמר לי בזה שר התורה בקי בכולא תלמודא הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א שאסור להסתכל עיין פסחים כו: מעילה ליכא איסורא איכא, ועיין פר"ח סימן תסז לגבי הסתכלות מחמץ, ועיין גמ' בכורות מה שמת גוי מח' תנאים האם לאשה יש רנ"ב או רמ"ח כמו איש, וכתוב שלקחו גויה אחת ובדקו כמה אברים יש לה, וקשה הרי אסור להנות ממת, תוס' ב"ק דף י' שמותר, רשב"א שאסור, ועיין יו"ד סימן שמ"ט פתחי תשובה שאסור, ומשנה למלך פרק יד שאסור, וחזו"א יו"ד רח שכיון שזה רק לבדוק זה לא נקרא הנאה, ופה נראה שאין איסור הנאה בעבודה, ולכן מעיקר הדין מותר להסתכל בזה, אבל למעשה זה לא ראוי להסתכל בזה. ע"כ תשובת מו"ר הגאון העצום רבי עמרם פריד שליט"א.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ואמרתי שלכאורה דומה האי דינא לדין איסור התסכלות בחילול שבת, וגם הכא השביעית היא כמו שבת, ולכן נראה שיש להחמיר בזה, דבעיקר האיסור להסתכל בפני חילול שבת

אבל יש לדון בכ"ז שאפשר שהרי יש כאן גוי שעושה את העבודה של הריסוס, וממילא יש מקום להקל בזה, אבל הא אכתי י"ל דשמא בודאי השדה של ישראל, אבל גם בהסתכלות בחילול שבת של גוי, כתבתי בספרי שערי יוסף בהל' העסקת עובד זר בבית הישראל, שעדיף שלא להסתכל על חילול שבת שלו.

והנה בהאי דינא האם מותר להסתכל על חילול שבת של גוי, הנה בספר ירושלים במועדיה להגר"א נבנצל שליט"א (עמ' רפב) נשאל האם יש ענין שלא לראות חילול שבת, והאם יש הבדל בין מעשה של גוי למעשה של ישראל מומר ומה דין חילול שבת הנעשה ע"י יהודי שעושה בהיתר, והשיב, כשגוי עושה מלאכה או יהודי לצורך פיקוח נפש מותר, כשיהודי מחלל שבת ח"ו צריך להימנע מלראות, החפץ חיים דרש פעם אודות מקרה של חילול שבת ובכה, ואמר שהוא מרגיש שהדמעות כבר עינן אותן דמעות עכ"ד, וע"ע בשו"ת שיח חיים עמ' סד במה שהאריך בזה ידידי הגר"ח מלין שליט"א לענין לראות חילול שבת של יהודי, ולגבי חילול שבת של פיקוח נפש שהגר"ח ק שליט"א השיב כיון שזה של היתר אין קפידא בזה, והביא עוד שבספר אשיחה עמ' שעב נשאל מרן הגר"ח ק שליט"א האם מותר לראות חילול שבת של נכרי, והשיב שאי"ז קפידא כיון שזה בהיתר, ואמנם הביא שבספר דרך שיחה (ח"א פרשת יתרו עמ' עדר) נשאל בזה הגר"ח ק שליט"א בזה"ל: בלאס אנג'לעס בשב"ק נוסעים מכוניות רבות ויש ב' דרכים ללכת או ברחוב שאין נוסעים הרבה או ברחוב שנוסעים בו הרבה ואלו גויים הם אם יש ענין לא לראות הרחוב שיש בו יותר הרבה מכוניות (מצד התוספתא פ"ג דשבועות ה"ג אלמלא נתחייב לא ראה) והשיב מרן הגר"ח ק בזה"ל: במסכת ברכות (דף נג ע"א) מבואר שנר של חיה ושל חולה הוי נר ששבת ואילו נר של גוי אינו נר ששבת רואים מכאן שגם ע"י גוי הרי זה חילול שבת אף שגוי אינו מצווה ואדרבה גוי ששבת חייב מיתה והגברא אסור לו לשבות מ"מ המעשה הוא חילול שבת עכ"ד, ויעו"ש עוד מה שכתב לבאר מהגאון רבי יהושע איינשטיין שליט"א יעו"ש.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

וזקני הגה"צ רבי אליהו פורת טהרני שליט"א בעמח"ס אלופינו מסובלים אמר לי שעדיף שלא להסתכל אף על חילול שבת של גוי, כי סוף זה לא מכבוד השבת קודש.

והבה"ח רבי יצחק פרץ שליט"א מקסיקו, כתב לי ע"ד הנ"ל, בהאי לישנא, חשבתי עוד צד להקל אם היהדי עושה בהתיר שצריך לראות כדי ללמוד שבפקוח נפש צריך ומצוה לחלל שבת ולפעמים אם לא ראו את זה קודם הם מפחדים לעשות וקרה כך כשמו"ז שליט"א היה נכנס לבית החולי שמו"א שליט"א אמר לכל האחים המטפלים שיחשיבו את השבת כאילו שנמצאים בחול כי הכניסו אותו בערב שבת עם חשיכה קודם הוא לא היה רוצה כי לא היה מחזיק בקורונה (גם אכשיו לא) אז לא רצה שיכניסו אותו לבית חולים עד שההצלה אמרה שח"ו בכל שנייה בר מינן אז הוא היסכים עכ"ד. וא"כ נראה בכ"ז שיש להחמיר בהא לדינא.

בברכת התורה והצלחה מרובה בתורה וביר"ש

הצעיר באלפי ישראל

יוסף אביטבול

מח"ס שערי יוסף וש"ס

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קסא) פורים

האם מותר לומר גוט שאבעס במקוה

בס"ד

י"א אדר ב' תשפ"ב יומא דהילולא דזקני מרן החיד"א זיע"א

לכבוד הבחור החשוב יצחק פרץ

במה שכתב לדון האם מותר לומר גוט שאבעס במקוה, לספרדי, והביא בגליון בארות יצחק מס' 16 מש"כ הרה"ג יוסף פרץ שליט"א להביא שאמירת תיבת שבת במקוה אין מוזכר איסורו בוש"ע סימן פד וסימ פה ס"ב ולא באחרונים שם והראשון שכתב כן הוא מש"כ בחסד לאלפים ס"א שכתב, אמרו בזוהר הקדוש דקב"ה שבת איקרי ולכן צריך להזהר מלהזכיר שבת עכ"ד, והו"ד בכף החיים סימן פד ס"ק ז' ויעו"ש שמעיקר הדין נראה דאין להחמיר בזה, אמנם נראה לכאורה דמה שיש לחלק בין בני ספרד שלא רגילים לומר גוט שאבעס וממילא בכה"ג לא חשיב לומר שבת שאסור במקוה, לבין החסידים ובני אשכנז שרגילים לומר בשבת גוט שאבעס וממילא נראה דבכה"ג יש לאסור דהרי הוא שמו של הקב"ה, ואמנם י"ל לדינא שאף שהוא שמו של הקב"ה מ"מ כ"ז שאומרים את זה כדבעי, אבל הכא שלא אומרים כדבעי לא.

בברכת התורה

יוסף אביטבול

פה עיר התורה בני ברק

קובץ באר התורה (קסא) פורים

הלכות רעידת אדמה

לכבוד הרב הגאון רבי יוסף אביטבול שליט"א

אחדשה"ט וש"ת

אתמול בבוקר כלומר יום חמישי באמצע קריאת התורה של ראש חודש
במנין שלנו
נשמעה הזעקה של רעידת אדמה ובאמת היה רעידת אדמה

אבל יש בעיה בהזעקה זו שהיא זועקת אפי אם הרעידה היא בעיר אחרת
בתוך המדינה
למכסיקו סיטי שזה איפה שכל היהודים נמצאים שם מגיע מאוד קטן כמו
דרגא 2 כמו
הפעם זו ויש פעמים כמו המקרה שלפני כ5 שנים שהיה חזקה הרעידה
ונפלו בנינים והכל

והיה לנו כמה חקירות ושאלות שהסתפקנו בהם מה לעשות

אחד הרי כתוב עזבי השם יכלו האם מותר לברוח ולצאת מהבית המדרש
באמצע קריאת
התורה?

תשובה: אינו נאמר דין ועוזבי ה' יכלו שהוא לצורך, וכ"ש הכא שהוא
שעת סכנה, וכמו שנשאלתי כיוצא בזה לגבי הא שיש אזעקות בדרום
שזורקים הערבים ימ"ש טילים מעזה דשרי לצאת, ועיין עוד בזה במה
שנתבאר בקובץ באר התורה, ובגם אני אודך תשובות בעניני מלחמה מאת
בעל הגאון משנת אהרון שליט"א

עוד שאלה האם מותר להגיד את הברכה את הפסוקים ואת הסגולות לעת
רעידת אדמה
באמצע קריאת התורה?

קובץ באר התורה (קסא) פורים

תשובה: נראה שחוץ מבעל קורא והעולה יכולים כולם להגיד, והוי שעת סכנה, וגם אפשר שאולי גם הם יכולים להגיד, ושוב ראיתי שמו"ר הגאון רבי עמרם פריד שליט"א השיב לכת"ר שיכול להגיד.

האם מותר שכולם ירדו לרחוב והספר תורה ישאר לבד ויכול ליפול?
תשובה: כיון דהוי פיקוח נפש מותר.

יש בחורים שמפחדים הרבה ומתחילים לבכות מהפחד (ובמיוחד הפעם שנשארונו למעלה

באמצע קריאת התורה ע"פ מה שהנהיג אחד הבחורים שהוא החליט לצריך להשאר

למעלה מתחת השלחנות) האם יכולים להרגיע אותם באמצע קריאת התורה?

תשובה: ברור שמותר להרגע, כי חולי הנפש קשה מחולי הגוף, והוי פיקוח נפש.

ומה הדין בכל השאלות האלו אם הרעידה היא באמצע העמידה כמו שקרא לכמה כיתות

בבית ספר שהיו באמצע העמידה?

יש כתות שהבית ספר מורה להם שישארו למעלה מתחת לשלחנות ולא ירדו האם בחור

שחושב שזה סכנה יכול לברוח מדין חמירא סכנתא מאיסורא?

תשובה: ברור שכן

אשמח לקבל הדרכה קצרה מהנ"ל ושיגיד לי בבקשה כל מה שצריכים לעשות בעת

הרעידת אדמה

איזה ברכה מברכים שכחו וגבורתו מלא עולם או עושה מעשה בראשית? אני שמעתי

חילוק אם זה חזק או לא אבל אשמח לשמוע דעתו של כבודו בזה

תשובה: מברכים שכחו וגבורתו מלא עולם, הנה ראיתי בגם אני אודך

קובץ באר התורה (קסא) פורים

תשובות הגר"ז המבורגר זיע"א שכתב לדון בסימן יח בזמן ברכה על רעידת אדמה, ובמש"כ בגם אני אורך מתשובות מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שאין צריך להיות מבוהל, ושם כתב ליישב דהרי לפעמים זה קורה שרעידת האדמה חלשה ולא בטוחים שזה רעידת אדמה אבל לא זוכרים לברך, הנה בכה"ג שזה חלש יש לדון בכלל אם מברכין ע"ז בגדר רעידת אדמה או לא, והנה בס' ברכת הבית (שער ל' א) כתב שיש לברך על רעידת האדמה תוכ"ד, וביאר בשו"ת שבט הקהתי (ח"ה סימן מו) שאין צריך שתהיה רעידת אדמה המסכנת חיי אדם אלא אף על רעידה קלה מברך כל שמורגשת היטב, וא"כ לפי"ז יכול לברך כם מי שמצוי רחוק ממקום הרעש כל שמרגיש את הרעידה, וע"ע במש"כ בזה בשו"ת אבנ"ד ח"א סימן מ' יעו"ש.

ובכ"ז אם יש לברך על רעידת אדמה קלה, ראה בקובץ אור ישראל שנה לא עמ' נב במאמרו של הגאון רבי אשר יעקב וועסטהיים זצ"ל שכתב שראה בשם ת"ח גדול שמסימת הפוסקים שלא חלקו בזה שיש לברך אפ' על רעידת אדמה קלה, אלא שהוא הוכיח מדברי הגמ' במס' ברכות דף נט ע"א והראשונים ראיות מהו גדר דין רעידת אדמה, ולכן הסיק שבכה"ג אין לברך דבעינן דוקא קול רעש גדול יעו"ש. אלא דלדינא בחזו"ע ברכות (עמ' תסא) כתב שאף אם אין הרעידה גדולה שעלולה לסכן בני אדם צריך לברך על הרגשת הרעידה. וכן כתב בדבר משולם ח"א סימן שמב שלא בעינן חוזק מסוים כמו ברק ורעם שלא צריך לשמוע את קולו החזק יעו"ש, [ואף שכתבנו לדון במק"א די"א לחכות לרעמים החזקים ולראות את כל הברקים שאני התם ואכמ"ל].

ובעיקר הקושיה שהקשה בגם אני אורך בתשובות הגר"ח ק"ד אין ישוב הדעת, כן כבר כתב בפתח הדביר (סימן רכז אות ג) שנגהו העולם במקומו שאין מברכים על רעידת אדמה שום ברכה רק אומרים שמע ישראל ולא ידעתי להם טעם מספיקף אן לא דאגב צערייהו לא יהבי דעתייהו עכ"ד, אבל מ"מ השו"ע כן כתב וכן כתבעו עוד כמה פוסקים י"ל דיש אנשים שכן יש להם ישוב הדעת וכמו שענה הגר"ח ק"ד, וכ"ז מראה על גדלותו, וכן מסופר בס' ארח דוד (עמ' מז) על רבי דוד בהר"ן זצ"ל, בעת רעידת ארמה שהיתה בי"א תמוז תרפ"ז סיפר נכדו עד ראייה שהיה עמו בבית המדרש אהל משה ראיתי את כותל בית המדרש נשמט מתחת לתקרה וזו הצידה זוכר אני עדיין את המימן השחור שהתגלה בתקרה במקום המגע הקודם של הקיר הכל נאחזו בבהלה התרוצצו לכל עבר אך סבא אחז בעמוד החזן

קובץ באר התורה (קסא) פורים

ובירך בישוב הדעת על הזוועות בשם ובמלכות ובכונה ראויה עושה מעשה בראשית, ויעו"ש בהערה שכן הוא מעד הראיה והובא בס' הליכות שלמה תפילה פרק כ"ג ארח"ה הערה 108 יעו"ש, והביאו שכן הביא רבי שריה דבילצקי זצ"ל בקובת מוריה חשון תשס"ט אות ו', וכן ראה עוד בס' האיש על החומה (ח"א עמ' 279) שסיפר רבי הירש קופשיץ זצ"ל כעי"ז על הגרי"ח זוננלפד זצ"ל שבירך כוחו וגבורתו מלא עולם והמשיך ללמוד, יעו"ש, [אלא שיש מקום להביא מש"כ בכה"ח ועו"ס עפ"י אבות דרבי נתן שאנשי ירושלים מובטחים שלא יזיק רעש אדנה לנפשותם] וראה בס' שבחו של אהרון תולדות רבי אהרן ראטה זצ"ל (עמ' נד) שמסופר שבי"א תמוז תרפ"ז בשעת רעידת אדמה היה רבי אהרן על גג בעיר יפו כדי לשאוף אויר הים שהיה זקוק לו לבריאותו ובאותה שעה עבר ברחוב תלמידו הרה"ח רבי אברהם מרדכי יוזעביץ זצ"ל ושמע שמברך בקול את הברכה על רעידת האדמה.

וראה עוד בס' אשכבתיה דרבי (עמ' רסד) על מרן הקה"י זצוק"ל, וכך הובא שם בזה"ל: מיתר לי אברך שבני תורה מצפת בקשוהו לשאול אודות השמועה שצפויה רעידת אדמה בצפת האם צריכים לחוש לזה ולעזוב את המקום שאל למרן הגרא"מ שך (שליט"א) ולא השיבו פנה אל רבינו זי"ע וסיפר ששאל ולא נענה אמר לו רבינו יפה עשה שלא השיב על שאלה זו דבר זה יודע רק נביא והיום אין נביאים ע"כ אין לענות על שאלה כזו והוסיף אבל מסתבר שלא תהיה ואף אם תהיה יהיה זה באופן קל תאמר להם שאם תהיה רעידת אדמה שלא ישכחו לברך את הברכה שמברכים על רעידת אדמה הלא זה מצוה לברך וחבל שיפסידו את המצוה אחר הוציא את השו"ע והראה לו איזה ברכה יברכו עכ"ד, וכ"ז בישוב הדעת של גדולי ישראל.

וכן מצאתי שכבר ענה לכת"ר בשו"ת באר שרים (או"ח סימן נא אות יא) שעלינו מצווה בכל דרכיך דעהו וגם בעת רעמים שבאו לשפט עקמומיות שבלד, ואדרבא עלינו לקיים בנו ומראך עליהם גם בעת הזו עכ"ד. והנה ראיתי שיש שכתבו לדון דהכא שאני כיון שרישמו ניכר וגם אין ישוב הדעת אינו חייב לברך מיד, כן כתב בתשובה מרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל בעל השבט הלוי והבאה קבובץ מבית הלוי (חט"ו עמ' קמא) וז"ל: הנה הא ברירא דאף על רעידה קלה יש לברך, דבהא נמי הוי שינוי מהרגילות במעשה בראשית וחזינן כחו וגבורתו דקוב"ה ואף ברעידה חזקה לולי דמיסתפינא אמינא דכל זמן שיש תוצאות מהרעידה שנופלים

קובץ באר התורה (קסא) פורים

רהיטים או רח"ל מתמוטטים בתים כמו שאירע בלוס אנג'לס לפני כחודש ימים שייכא עדיין הברכה ובפרט דהא איצא רבים דס"ל דברכות אלו לא בעינן בתוך כדי דיבור כדהובא שם בשעה"צ מהט"ז והכרעת המגן גיבורים ויעוי"ש בספר בירור הלכה דהביא עוד ראשונים ואחרונים דהכריעו כן והמשנ"ב קאתי עלה אך מדין ספק ברכות ובכה"ג דרישומו ניכר כנ"ל אפשר דכו"ע ס"ל דסמוך ביותר לרעידה אף אחר כדי דיבור יכול לברך והא ברירא דבכמה רעידות בזה אחר זה ובהפסק זמן קצר אין מברכים על כל חדא וסגי בברכה ראשונה כי כולהו בסיבה אחת הם אך בהפסק זמן ארוך מסתבר דלא הוי כרעמים וברקים דבעינן יום אחר משום דהכא הוי כנתפזרו העבים עכ"ד.

והנה לפני הרבה זמן נשאלתי על ידי הגאון רבי אוריאל הלוי פורמן שליט"א מרבני העיר צילה שלו' רב. בזה"ל: אנחנו פה בצ"לה מקום שיש הרבה רעידות אדמות, רובם קלות אך מורגשות היטב. הבניינים פה בנויים בצורה כזו שלא נופלים מכל רעידה כזו, אך אותה עומה בסולם רייכטר במדינה אחרת - היה יכול לגרום לנזקים קשים. השאלה היא: האם יש חובה לברך בכל פעם ברכת ברוך שכוחו וגבורתו מלא עולם ע"כ לשון שאלתו הנכבדה.

ובמענה לשאלתו ששאל שיש אצלם לעת עתה בצילה רעידות אדמה בכל יום האם כל יום צריך לברך או לא, הנה בשו"ע סימן רכז סעיף א' כתב, על הזיקים וכו' ועל רעידת הארץ ועל הברקים ועל הרעמים וכו' על כל אחד מאלו אומר ברוך אתה ה' וכו' עושה מעשה בראשית ואין וכו', וע"ש בשו"ע ס"ב, ובמשנ"ב שם סק"ח מבואר שאם נטהרו וזכו השמים לגמרי בין ברק לברק ואח"כ נתקדרו השמים בעבים וכו' צריך לברך מחדש, וא"כ לכאורה ה"ה הכא, שכל פעם זה רעידת אדמה חדשה, צריך לברך.

והטעם בזה מבואר במשנ"ב סימן ר"ח סקי"ג ששאני מברכות הראיה שאין מברכים אותם רק משלשים יום לשלשים יום, כי ברכת הרעמים והברקים וכן הרעידות הם ברקים ורעמים חדשים, ולכן מברך בכל פעם ואפילו באותו יום, וא"כ ה"ה הכא שיש רעידות אדמה בכל יום, אם כל פעם הם רעידות אדמה חדשות שיש לברך כמה פעמים אפילו באותו יום, והשי"ת יגאלנו שנית לעיני כל חי ונזכה לגאולה קרובה במהרה בימינו אמן. ע"כ ממש"כ לו.

האם מותר להכנס מתחת לשלחנות עם תפילין או זה נקרא בזיון לתפילין?

קובץ באר התורה (קסא) פורים

תשובה: לא נקרא ביזיון כיון דהוי פיקוח נפש.

אם היו בעמידה והימשיכו אותה מה יעשו אם רואים שכל הספרים נופלים
מה הדין
אם נופלים עליהם ומה הדין אם נופלים סתם?
תשובה: אין מה לעשות פיקוח נפש.

בחור שנשאר מבוהל אחרי הרעידה האם יתפלל מוסף עם המנין או יחכה
שילך לו
ויתפלל בלי מנין?
תשובה: יתפלל אח"כ בלא מנין ברוגע, עיין גם אני אודך מתשובתי ח"א
סימן ה' באריכות, ולפי"ז נראה דכ"ש הכא שיש להקל בהא.

החזן המשיך בחזרה או הקורא בתורה ושם לב שאין 10 ששומעים לו אלא
כולם
צועקים וכו' מה יעשה?

תשובה: יכול להמשיך, כי התחיל בהיתרא. ושוב ראיתי למו"ר הגאון רבי
עמרם פריד שליט"א שהשיב לכת"ר שליט"א שיפסיקו, וכן הוא לדינא.

היה ספריה שרק ספר אחד נפל ואמרו לו שמסתמא שהספר ההוא הוא לא
טוב כי למה
רק הוא נפל מה אתם אומרים ע"ז?

תשובה: אסור לנחש, וכך הוה ואי"ז ראייה שזה ספר לא טוב, וממה נפשך
אם זה ספר לא טוב אז כת"ר יודע שזה כבר ספר לא טוב.

מה עלינו לעשות ולמה באה הרעידת אדמה לעירנו ולמה יש רעידות כל כך
הרבה
במדינתנו

תשובה: להתחזק בלימוד התורה, ובעבודת התפילה, ובהקשבה לקריאת
התורה, שהרי אנו רואים שזה קרה באמצע קריאת התורה וע"כ יש
להתחזק בהא ולהקשיב לקריאת התורה,

קובץ באר התורה (קסא) פורים

הבחור המצפה לתשובותיו

יצחק פרץ

החור"פ מכסיקו

קובץ באר התורה (קסא) פורים

מכתב הוספה לבאר התורה קס מאת הרה"ג נדב מיכאל שריפי שליט"א

שלום וברכה,

לגבי הראשל"צ הרב יצחק יוסף, יש לדון עוד האם יכולה לברך הגומל בעת שהחלימה או שלא יכולה כיון שהיא גרמה לעצמה לחלות והביאה עצמה לכך עיין מ"ש בס"ד בשו"ת שמן הטוב (או"ח סימן יא) על נידון כזה ממש.

לעניין אמירה לגוי, החזקוני ג"כ העיר שזו אסמכתא בעלמא שאסור לומר לגוי לעשות מלאכה, והעיר עליו האליה רבא על הלבוש (במקור שציין כבודו בקובץ זה, נראה לי בסימן רעו) שכבר קדמו הלבוש שהעיר שזו אסמכתא בעלמא, והעיר מרן החיד"א (שה"ג מערכת חזקוני וכן בברכ"י שם) שהחזקוני קדם הרבה ללבוש, ואדרבה הלבוש היה צריך לציין לחזקוני. עכ"פ לדינא נקטינן שמותר לגוי לחמם את בית החורף כמ"ש תרומת הדשן (סימן סו) וע"ע באריכות במ"ש בס"ד בשו"ת שמן הטוב (או"ח סימן יט אות ט ואילך, דיברתי בזה שם), וא"כ הדין נותן שיהיה מותר גם להדליק מזגן בימות הקיץ, וכן פסק לדינא הג"ר דוד יוסף שליט"א בהלכה ברורה.

לגבי לא ילבש, רבנו יוסף חיים שנה משנתו בשנית גם בשו"ת תורה לשמה (סימן ריד) וע"ע בשו"ת רב שרירא גאון (בהוצאת מהדורת הרב קוק, בחלק יורה דעה) שג"כ כתב שבמקום שנהגו אין בזה לא ילבש. ולענין מה שציין (בעמ' 50) למסכת נדרים דף ט ע"ב, לכאורה כוונתו לדף מט ע"ב וע"ע מהרש"א שם שבגד המיוחד לאיש ואשה מותר ללבוש.

חזק ואמץ, יגדיל תורה ויאדיר.

קובץ באר התורה (קסא) פורים

האם חתן פוטר מתחונן במקום שאין מנין

הוספה לקובץ באר התורה מס' קנז

האם חתן פוטר מתחונן במקום שאין מנין

ג. שאלה: חתן שאיחר לקום [ופירש את המאמר 'חתן דומה למלך' לומר שעליו לנהוג כבני מלכים שאינם קמים ממיטותיהם קודם שלוש שעות ביום...] וכשבא לבית הכנסת כבר לא התקיימו בו מניינים אולם התקבצו שם רוב מנין יהודים מאחרים כמוהו והתפללו ביחידות, ונסתפקו האם החתן פוטר אותם מאמירת תחנון, או שכל כחו של החתן הוא לפטור את הציבור שמתחברים עמו לדברים שבקדושה, אבל כאן שלא היה ציבור ואינם אלא יחידים שמתפללים כל אחד לעצמו אין להם שום הצטרפות עם החתן ואינם נפטרים מאמירת תחנון, או שעצם הדבר שהם נמצאים עמו במחיצה אחת פוטר אותם מאמירת תחנון.

התעוררות מודת הרחמים כמו בשבת וי"ט, ע"כ. ואע"פ שלא נצטרפו יחד לתפילה בציבור הוא פוטרם.

[א.ה. לכאורה לפי דבריהם הוא הדין אם לאחר שגמור החתן את תפלתו התעכב ללמוד בבית הכנסת, ובינתיים התפלל שם מנין שני והגיעו לאמירת תחנון החתן פוטרם אע"פ שלא התפלל עמהם מכיון שהם נמצאים עמו במחיצה אחת בשעת התפילה].

והוסיפו הגר"ש גרוס והגר"ע פריד דכל שכן שיש לדון כן במה שמוצאו בכמה חתונות שמאריכים במצוה טאנץ עד לפנות בוקר, וקורה שנעמדים להתפלל שחרית עם הגנץ באולם החתונה כי חוששים שאם יילכו לישון קודם התפילה יקומו מאוחר ויפסידו את זמן התפילה, ופעמים מתחילים להתפלל על מנת שיהיה להם מנין, ולאחר מכן מתברר להם שאין להם מנין והם מתפללים ביחידות, דבזה בודאי י"ל שהם נפטרים מאמירת תחנון מכיון שהתפילה היא בבית החתנות עצמו וזו בפני עצמה סיבה לפטור מאמירת תחנון. וכן הסכים הגר"ש שטרן.

והוספתי שאני זוכר שהיתה ברית אצל הגר"ש אלישיב זצוק"ל ומיד לאחר הברית התפללו מנחה בביהמ"ד שבו התקימה הברית, ובעלי הברית כבר הלכו לדרכם ומכל מקום הורה הגר"ש אלישיב שאין לומר תחנון מכיון שהתפילה מתקיימת במקום שבו נערכה כעת הברית.

תשובה: הגאונים רבי נפתלי נוסבוים, רבי מנדל שפרן, רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א השיבו שהמתפללים חייבים באמירת תחנון, כי כל הפטור של חתן מאמירת תחנון הוא כשהם מצורפים עמו יחד, והצירוף נעשה ע"י תפילה בציבור, אבל כשאין מנין וכל אחד מתפלל ביחידות אינו פוטר אותם כמו שאינו פוטר אותם כשהוא בביתו והם בביתם.

והוסיף הגר"ש נוסבוים דמכל מקום אם היה ציבור שהתפללו עם החתן עד תפילת לחש, ואח"כ קודם שהתחילו חזרת הש"ץ עזבו כמה את המנין ולא היו יכולים לעשות חזרת הש"ץ ונתפור המנין, פטורים המתפללים מאמירת תחנון, שהרי התפללו עם החתן בציבור. [א.ה. דין זה מפורש בט"ז סימן קלא סק"י ו"ל: ובוזה נראה דאפי' יוצא אח"כ לביתו א"צ לומר תחנונים כגון והוא רחום כיון שהיה בבית הכנסת בשעת התפילה וחלה עליו השמחה וכן במילה, ע"כ].

ואילו הגאונים רבי שמאי גרוס, רבי שמואל אליעזר שטרן, ר"ע פריד שליט"א השיבו שהחתן פוטר את המתפללים בעצם שהדבר שהוא נמצא עמו במחיצה אחת, אפילו אינם מתפללים במנין כלל. וביאר הגר"ע פריד שהטעם שהחתן פוטר את המתפללים מאמירת תחנון הוא מפני שהוא שרוי בשמחה והנמצאים עמו שמוחים עמו, וכמ"ש הלבוש בסימן קלא ס"ד: והטעם בחתן ובמילה מפני ששרוים בשמחה ועת